

MASTEROPPGAVE

Emnekode:

BE323E

Navn: Ray Erling Borkamo,

Anna Green-Hultgren og Magnus Dahl Olsen

Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen?

Dato: 25.mai 2022

Totalt antall sider: 87

Sammendrag

For at små- og mellomstore bedrifter (SMB) skal utvikle innovasjonsevnen i periferien er det viktig å ta ned barrierer knyttet til økonomi, kompetanse og ressurstilgang. Forskningen viser at ved å implementere tiltak for å skape større kognitiv- og geografisk- nærhet mellom SMB og regionalt innovasjonssystem (RIS) kan man bidra til mer optimaliserte RIS som adresserer barrierene med sine støttefunksjoner. Dette vil bidra til økt innovasjonsevne hos SMB lokalisert i perifere strøk. Ved å lage støttefunksjoner som er dynamiske, og som tilrettelegger for møteplasser, vil man øke innovasjonsevnen og redusere avstander som er knyttet til geografi og kompetanse. En kunnskapsbasert tilnærming til innovasjon hos SMB vil bidra til en bedre dynamisk funksjonalitet hos RIS i Lofoten og Vesterålen (LoVe) og sørge for bedre støttefunksjoner som treffer behovene til SMBene mer treffsikkert.

Vår problemstilling er: *«Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter som er lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen?»*

Vi har utarbeidet forskningsspørsmål som undersøker hvilke barrierer for innovasjon SMBer har, hvordan ulike former for nærhet som kan bidra til å overkomme barrierene, og hvordan man ved hjelp av støttefunksjoner i RIS kan legge til rette for at SMBer øker innovasjonsevnen sin. Vårt teoretiske rammeverk tar utgangspunkt i innovasjonsteori og regionale innovasjonssystemer. Innenfor dette har vi fokusert på barrierer for innovasjon (Silva et al., 2022), kognitive-, sosiale- og geografiske nærheter (Steinmo og Rasmussen, 2015), absorberingskapasitet, og dynamiske kapabiliteter i innovasjonssammenheng. Vi har også sett på litteraturen og forskning innenfor innovasjonspolitik i RIS, og hvordan man ved hjelp av støttefunksjoner kan bidra til å øke innovasjonsevnen til SMB (Onsager, 2010).

Abstract

This thesis examines how small and medium enterprises (SME) can increase their ability to innovate in periphery regions of northern Norway. The research includes identification of barriers for innovation, how proximity challenges do affect SMEs ability to innovate, and how the regional innovation system (RIS) can apply measures to improve the support system for helping SMEs increase their innovations. We also discuss how the regional innovation system can improve to increase their dynamic capabilities to help SMEs innovate more. Our theoretical framework includes innovation, regional innovation system, proximity studies, absorption capacity and innovational policy development in periphery regions.

In our analysis we compare the theoretical framework with empirical data collected from thirteen in-depth interviews. The selection consists of six representatives from the regional innovation system and seven representatives from small- and medium sized enterprises located in the periphery region of the Lofoten islands and Vesteraalen. The analysis shows that the barriers for innovation is mainly economy, knowledge and resources. The lack of knowledge and resources are both connected to be able to tap into R&D funding for their innovation activities. Through our analysis we've discovered the reason for the barriers are cognitive-, social- and geographical distances between the regional innovation system and the small and medium sized enterprises. In addition, we found that the regional innovation system would solve the distances if they apply a more dynamic function, that could address the barriers at an earlier stage. We think that in order to increase the cognitive-, social- and geographical proximities there should be added functions to the regional innovation systems. These functions are:

- Implement a local resource at municipality level that's updated on how the RIS is rigged, and all the functions. This resource should be the contact point for all enterprises.
- Establish a forum for cooperation between the small and medium sized enterprises and the RIS
- Simplify the application process for R&D funding
- Establish funding for mobilizing SMEs to R&D funding
- decentralized offices for central functions (at least once a week/month) like innovation Norway, incubators, research council, Nordland County and so on.

We think that if one or more of these suggestions were implemented, it will help to increase the SMEs innovation capability in periphery regions of Norway.

Forord

Masteroppgaven er utført som en avsluttende del av studiet Master of Business and Administration, i teknologiledelse ved Nord Universitet. Vi har hatt kunnskapsrike år, med bratte læringskurver til dels sammen med medstudenter fra bedrifter over hele landet, og også til dels gjennom digitale flater, da to av årene bar preg av Covid-19 pandemien. Det har vært en blanding av fysiske samlinger i Mo i Rana, og digitale seminarer med foreleser fra både NTNU og Nord Universitet. Masteroppgaven har vært en besvarelse utformet i et gruppearbeid, og vi har vært tre som har samarbeidet om besvarelsen.

Vi vil rette en takk til vår veileder Marianne Steinmo ved senter for industriell forretningsutvikling ved Nord Universitet for å ha vært en kunnskapsrik og strukturert sparringspartner og inspirasjonskilde underveis i prosessen. Det er mange som har bidratt med informasjon, innspill og underlag for våre undersøkelser. Respondenter og samarbeidsparter har bidratt entusiastisk med kunnskap, erfaringer og synspunkter.

Følgende personer har stilt opp på intervjuer:

- Bjørn Gjelland Nilsen, Norges forskningsråd Nordland
- Terje Stabæk, seniorrådgiver for næring i Nordland Fylkeskommune
- Svein Egil Stavem, styreleder i Egga Utvikling
- Ingrid Sommerli, inkubatorleder for Inkubator Salten
- Ida Martinsen, leder for næringshageprogrammet i Lofoten og Vesterålen
- Geir Johnsen, daglig leder LoVe Utvikling
- Stian Frivåg, CEO i Vesterålen Marine Oljer og Vesterålen marine proteiner
- Hallvard Ellingsen, daglig leder i Kvitnes Gård
- Ingunn Rasmussen, daglig leder for Holmen Lofoten
- Geir Wilhelm Wold, forsknings- og utviklingsleder for Vesteraalens
- Andreas Thorvardarson, CEO i Lofotpils AS
- Øystein Arctander Rist, daglig leder, Lofotprodukt
- Einar Roger Pettersen, daglig leder, Melbu systems

Intervjuene og samtalene har vært interessante, kunnskaps- og erfaringsrike, og har gitt oss en økt innsikt i fagområdet. Disse har resultert i et omfattende datagrunnlag som vi har forsøkt å bearbeide etter beste evne.

Vi håper at bedriftene og innovasjonssystemet kjenner seg igjen i det som beskrives i denne studien, og at de ser en verdi i de refleksjonene som studien åpner opp for.

En takk går også til Linn Wedding som har gitt oss uvurderlige tilbakemeldinger underveis, og bidratt til høynet kvalitet på oppgaven med sitt blikk utenfra.

Og sist, men ikke minst takk til familiene våre, og alle andre som tålmodig har gitt oss rom til å fordype oss i dette meget interessante feltet.

Innhold

Sammendrag	1
Abstract	2
Forord.....	3
Oversikt over tabeller.....	7
Oversikt over figurer.....	7
Oversikt over vedlegg.....	7
Begrepsordliste	8
Introduksjon	9
SMART spesialisering	10
Problemstilling og forskningsspørsmål.....	11
Problemstilling:.....	12
Kontekst: Innovative SMBer i Lofoten og Vesterålen	13
Vesterålen	14
Lofoten.....	14
Oppgavens avgrensninger.....	14
Oppgavens oppbygging og struktur	15
Teori.....	16
Innovasjon.....	16
Innovasjonskraft.....	17
Regionale innovasjonssystemer	17
Innovasjonskapasitet for små- og mellomstore bedrifter tilknyttet RIS	19
Barrierer og drivere for innovasjon for SMBer tilknyttet RIS.....	19
Absorberingskapasitet.....	21
Nærhet i innovasjonssammenheng	21
Kognitiv nærhet	22
Sosial nærhet.....	23
Støttefunksjoner for innovasjon i Regionale innovasjonssystemer (RIS)	23
Innovasjonspolitik som tilrettelegger for strukturer	24
Klynger og nettverk som støttefunksjoner.....	25
Teoretisk rammeverk	26
Metode	28
Forskningsdesign	28
Definisjoner.....	29
Utvalg.....	30
Utvalg støttefunksjoner i regionalt innovasjonssystem i Lofoten og Vesterålen (RIS LoVe)	31
Nordland Fylkeskommune.....	31
Egga Utvikling	31
LoVe Utvikling	32
Norges Forskningsråd	32
SIVA næringshageprogrammet	33
Inkubator Salten	33

Utvalg små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen	33
Datainnsamling	35
Dataanalyse	37
Validitet og reliabilitet	37
Vår rolle som forskere	38
Etikk	38
Sitater	39
Empiri	40
Hvordan håndterer SMBer tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?	40
Kompetanse	41
Økonomi	42
Kapasitet	43
Suksessfaktorer for innovasjon	44
Hvordan kan ulike former for nærhet i RIS bidra til SMBers håndtering av barrierer for innovasjon?	46
Kognitiv distanse mellom RIS LoVe og SMB	47
Geografisk og kognitiv nærhet i nettverk og klynger	49
Hvordan kan støttefunksjonene i RIS legge til rette for at SMBer øker innovasjonsevnen sin?	51
SMBs ønske om støttefunksjoner	51
SMART spesialisering setter føringer for regionale støttefunksjoner	54
Støtteordninger som anbefales av SMB i LoVe	55
Oppsummering empirikapitlet	56
Drøfting	58
Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 1	58
Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 2	60
Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 3	63
Oppsummering drøfting	66
Konklusjon	68
Oppsummering av funn	68
Barrierer for innovasjon i Lofoten og Vesterålen	68
Ulike former for nærhet som bidrar til å overkomme barrierer for innovasjon	69
Støttefunksjoner i RIS som vil bidra til økt innovasjon hos SMB	69
Slik kan små- og mellomstore bedrifter lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen sin	70
Implikasjoner og forslag til videre studier	71
Litteraturliste	73
Vedlegg	78

Oversikt over tabeller

Tabell 1: Oversikt over ulike barrierer som påvirker innovasjonsevnen hos bedrifter.....	20
Tabell 2: Klassifisering SMB. Hele eierstrukturer skal hensyntas i denne klassifiseringen. .	30
Tabell 3: Klassifisering av nyetablert og etablert	30
Tabell 4: Oversikt over utvalgets roller	37

Oversikt over figurer

Figur 1: (Allkunne, 2015. Kart som viser regionene i Nordland).....	14
Figur 2: Teoretisk rammeverk for analyse.....	26
Figur 3: Kvitnes gård og VMO.....	34
Figur 4: Vesteraalens og Melbu Systems.....	34
Figur 5: Holmen Lofoten og Lofotprodukter.....	35
Figur 6: Lofotpils	35
Figur 7: Barrierer for innovasjon - kvalitative funn.....	41
Figur 8: Barrierer for innovasjon fordelt på nyetablerte og etablerte SMBer – kvalitative funn	41
Figur 9: Suksessfaktorer for innovasjon - kvalitative funn.....	44
Figur 10: Suksessfaktorer, nyetablerte vs etablerte - kvalitative funn.....	45
Figur 11: Kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet til RIS LoVe for SMB - kvalitative funn..	46
Figur 12: Kognitiv-, sosial-, og geografisk nærhet til bedriftene for RIS LoVe - kvalitative funn	46
Figur 13: Virkemidler som er kjent for SMB – kvalitative funn	48
Figur 14: Oversikt over SMBers deltakelse i nettverk.....	50
Figur 15: Støttefunksjoner ønsket av SMB - kvalitative funn	52
Figur 16: Støttefunksjoner fra RIS LoVe – kvalitative funn	53
Figur 17: Kjennskap til SMART spesialisering RIS LoVe- kvalitative funn	54
Figur 18: Kjennskap til SMART spesialisering, SMB - kvalitative funn.....	54
Figur 19: Støtteordninger som bør prioriteres – kvalitative funn	56
Figur 20: Oppsummering av empirikapitlet - kvalitative funn	57
Figur 21: Modell for økt innovasjonsevne hos SMB lokalisert i periferien	70

Oversikt over vedlegg

Vedlegg A: Intervjuguide for RIS LoVe	78
Vedlegg B: Intervjuguide for Små og Mellomstore Bedrifter	82
Vedlegg C: Kvittring NSD.....	87

Begrepsordliste

- RIS (LoVe): Regionalt innovasjonssystem i Lofoten og Vesterålen
- SMB: Små- og mellomstore bedrifter, i oppgaven vår har vi valgt å bruke forkortelsen om entall, eksempelvis;
 - o En SMB: en små- og mellomstor bedrift
 - o Flere SMBer: flere små og mellomstore bedrifter
 - o Alle SMBene: alle de små og mellomstore bedriftene
- OECD: organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling
- FoU: forskning og utvikling
- SMART spesialisering: EUs strategi og arbeidsmetode for å få mer effekt fra offentlig støtte til forskning og utvikling
- SIVA: Selskapet for industrivekst

Introduksjon

Store norske leksikon definerer innovasjon som *«fornyelse; nyskaping; forandring; nye produkter, tjenester eller produksjonsprosesser; eller å bringe fram endringer i måten økonomiske goder eller andre verdier blir produsert på. Innovasjon er en betegnelse å menneskeskapt endring av verdiskapende aktiviteter.»* (Ørstavik, F., 2022). Det er også stadig økende fokus på omstilling i næringslivet for en mer bærekraftig retning (Meld. St. 1 1, 2021-2022). Med det har det utpekt seg en klar tendens til at innovasjonskraft står i sentrum av den fremtidige utviklingen. En av forfatterne har jobbet i ni år, for et regionalt utviklingselskap i Nordland, Egga Utvikling AS, som har mengdetrening i innovasjons- og utviklingsarbeid med SMBer. Både gjennom sitt virke som næringshage, og som klyngefasilitator av klyngene Cod Cluster og Marine Recycling Cluster. Den norske regjeringen sier følgende i nordområdemeldingen:

«Regjeringens overordnede mål for politikken i nord er: fred, stabilitet og forutsigbarhet; internasjonalt samarbeid og rettsorden; helhetlig og økosystembasert forvaltning; økt jobb- og verdiskaping; tettere samvirke mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner; boattraktivitet og velferd.» (Meld. St. 9, 2020-2021).

Nordland Fylkeskommune var den første fylkeskommunen i Norge som i 2014 la opp til en innovasjonsstrategi etter EUs modell for SMART spesialisering. Denne strategien skiller seg fra resten av landet med at den setter søkelys på innovasjon som driver for vekst, med utgangspunkt i stedlige fortrinn, diversifisert næringsstruktur, økning av bedriftenes FoU kompetanse og samarbeid, for å oppdage og utløse innovasjonsinitiativ med vekstpotensialer. I dette har det vært viktig å styrke knutepunktene i RIS til å drive frem bedriftssamarbeid om innovasjon og relevant forskningssamarbeid. I rapporten *«Følgforskning – SMART spesialisering i Nordland»* som er utarbeidet av Sintef og Nordlandsforskning blir det poengtert at:

«Flere av innovasjonsselskapene (kunnskapsparker osv.) er blitt proaktive knutepunkter for å drive klyngeprosjekter sterkere i retning av forsknings- og innovasjonssamarbeid som kombinerer bedriftenes styrker med nye, uutforskede muligheter. Flere av disse samarbeidene er blitt selvforsterkende, og næringslivets innovasjonsaktiviteter i fylket har økt betydelig. Det er etablert moderne lokaliseringfortrinn (en relevant, selvfornyende kunnskapsbase med basis i kompetanse- og utviklingsmiljøer, og en prosjektøkologi med sterke

samarbeidsrelasjoner og god flyt av erfaringer og kompetanser) som sammen med klassiske lokalisingsfortrinn tiltrekker seg initiativer med store vekst- og diversifiseringspotensialer.» (Finne et al., 2020, s. ix).

Med bakgrunn i Nordland fylkeskommunes satsing har man sett at innovasjonssystemet i Nordland har en annen struktur enn i resten av landet. Gjennom denne satsingen har det utpekt seg tre store innovasjonshuber rundt Kunnskapsparken Bodø, Kunnskapsparken Helgeland og Egga Utvikling. Det er en god del kunnskap og litteratur rundt ulike former for nærhet og innovasjonskraft, men ikke i en kontekst hvor man har hatt en regional innovasjonsstrategi med SMART spesialisering i bunn de siste syv årene. Forskningen så langt har fokusert på bynære områder med en geografisk nærhet til etablert infrastruktur, med et annet rammeverk uten en tydelig satsing på SMART spesialisering. Det unike i Nordland er nettopp denne satsingen på SMART spesialisering.

SMART spesialisering

EU lanserte SMART spesialisering i 2012, og la vekt på at denne metodikken skulle ta lærdom av tidligere erfaringer fra regionale utviklingsstrategier, for å bli en bedre og mer effektiv strategi for regional utvikling. Lærdommen fra tidligere var mangelen på perspektiv, både nasjonalt og internasjonalt, regionene ble vurdert isolert fra omverdenen. Det var også for mye offentlig involvering, og for lite næringslivsinvolvering. Det helhetlige bildet av regionene ble ikke alltid vurdert, med hva som var det beste utgangspunktet, og hvilke aktører som kunne bidra med å skape utvikling. Med andre ord, ble metodikken for SMART spesialisering utviklet, på bakgrunn av evaluering, og feil fra tidligere strategier (Regjeringen, 2018a).

SMART spesialisering er en metodikk, for å tilpasse innovasjonssatsing til å være tilpasset det at hver region har sine særegenheter, og ulike forutsetninger for næringsutvikling. Den norske regjering, EU og OECD anbefaler å benytte SMART spesialisering for å utnytte disse ulike særegenhetene, for å tilpasse nærings / innovasjonspolitikken til hver region. SMART spesialisering vil naturligvis også ha en effekt for å fremme omstilling og fornying. Regjeringen har delegert ansvaret overordnet til kommunal- og moderniseringsdepartementet, som igjen oppfordrer fylkeskommunene til å benytte SMART spesialisering som et verktøy for regional næringsutvikling.

Det å utvikle nye næringsområder er som regel et langsiktig arbeid. Grunnlaget for å fornuftig kunne identifisere områder som er egnet for SMART spesialisering, og fremme nye næringsområder for satsning, er å ha en metodikk. Regjeringens veileder beskriver det slik; *«Grunnlaget for å identifisere og fremme nye næringsområder er*

- *grundige analyser av regionen og regionens plass i verden*
- *fasiliterte dialogprosesser mellom næringsaktører, myndigheter, forskere, organisasjoner, institusjoner og investorer*
- *entreprenørielle aktørers vurderinger av hvor det ligger markedsmuligheter*

I SMART spesialisering blir disse prosessene kalt entreprenørielle oppdagelsesprosesser.

Det er smart å styrke regionenes robusthet og omstillingsevne ved å bygge på eksisterende fortrinn og vektlegge betydningen av forskning og kompetanse i utvikling av et større næringsmangfold. Metoden er også smart fordi den bygger på forskning og hele tiden blir utviklet videre av læring og samspill mellom praksis og forskning.» (Regjeringen, 2018b).

Det er viktig at administrasjonen i fylkeskommunene er bevisst på SMART spesialisering, og mulighetene som ligger innenfor dette, da det er fylkeskommunene som har ansvaret for regional næringsutvikling, kompetanse og innovasjon (Regjeringen, 2018b).

Organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) beskriver SMART spesialisering ved at man i områder som har komparative fortrinn på noen måte, bør kombinere industriell-, utdannings- og innovasjonspolitik, med de faktiske mulighetene som ligger i en region. Dette for at man skal ha en mer effektiv utnyttelse av offentlige midler, ved å fokusere på områder som har gode potensialer. OECD identifiserer også at det vil være uheldig med fragmentering av innovasjonsinstitusjoner, og duplisering av innovasjonsmiljøer, fordi dette vil resultere i unødvendig økt bruk av offentlige midler (OECD, 2022).

Nordland Fylkeskommune har implementert SMART spesialisering i flere av sine strategiske dokumenter og planer, og blant annet i planstrategien for 2021 til 2024 er SMART spesialisering omtalt. I den regionale planstrategien er metodikken i SMART spesialisering lagt til grunn, og Nordland Fylkeskommune sier planstrategien vil fungere som Nordlands smarte spesialiseringsstrategi i perioden frem til 2024, sammen med den regionale innovasjonsstrategien (Nordland Fylkeskommune 2021a & Nordland Fylkeskommune 2021b).

Problemstilling og forskningsspørsmål

Det er gjort flere studier innenfor innovasjonsevne og nærhet til innovasjonssystemer i Norge, og enda flere studier er utført internasjonalt. Steinmo et al., sammenligner to ulike industriparke med ulike regionale innovasjonssystemers (RIS) utfordringer. I denne studien har også de to ulike industriparkene likhetstrekk i form av størrelse og omsetning, men det som skiller dem er støttesystemer i RIS, type industri og sentrale aktører. I denne studien kommer

det tydelig frem at nærhet spiller en rolle i hvordan innovasjon utføres. Her er geografisk nærhet viktig for støttefunksjonene. Denne oppgaven ønsker å utforske dette videre, og se på hvordan man kan bidra til å øke innovasjonsevnen til små og mellomstore bedrifter (SMB) i perifere strøk (Steinmo et al., 2018).

Porter har også konkludert med at geografisk nærhet gir økt konkurransefortrinn og økt innovasjonskraft, men hans konklusjoner ble satt i 1990 før den digitale tidsalderen utviklet seg. Digitale løsninger kan kanskje veie opp for den fysiske geografiske nærheten, men kunnskapsgrunlaget på dette er heller tynn, og lite utforsket i en norsk kontekst. Vi skal i vår studie utforske dette videre (Porter, 2000, s. 15-34).

Problemstilling:

Vi har derfor spurt oss selv:

«Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter som er lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen?»

Følgende har vi sett på noen ulike underliggende spørsmål i forbindelse med problemstillingen som vi ønsker å se nærmere på. Disse er:

Forskningsspørsmål 1:

- Hvordan håndterer små og mellomstore bedrifter tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?

Forskningsspørsmål 2:

- Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til bedrifters håndtering av barrierer for innovasjon i RIS?

Forskningsspørsmål 3:

- Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?

Med å se på barrierene de ulike SMBene har, og de ulike nærhetene og støttefunksjonene i RIS for å øke innovasjonskraften, kan vi med denne oppgaven bidra til å øke kunnskap om temaet. Denne kunnskapen vil gi en retning for hvordan RIS kan utvikles i periferien for å øke nasjonal verdiskaping. Den kunnskapen vil bidra til et fortrinn for norske bedrifter, hvor markedene er i sterk endring og behovet for innovasjon er stort.

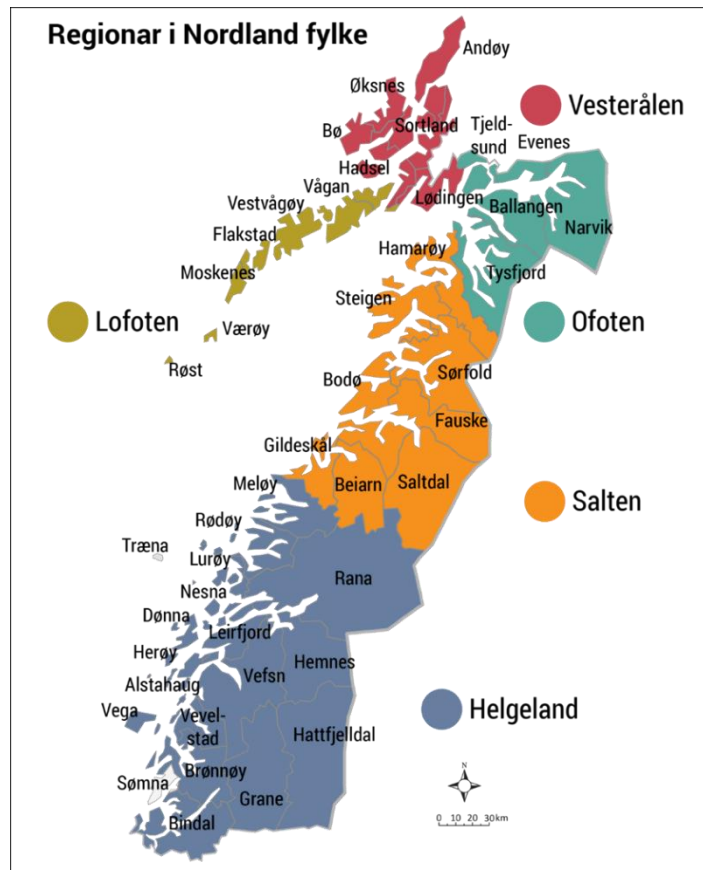
Kontekst: Innovative SMBer i Lofoten og Vesterålen

Oppgavens empiriske grunnlag er et blikk på regionalt innovasjonssystem i Lofoten og Vesterålen (RIS LoVe), samt regional næringsstrategi for Nordland fylke og regionene Lofoten og Vesterålen er to regioner som begge har en lang historie innenfor marin næring, både gjennom sjøfart (hurtigruten og verftsvirksomhet), og fiskeri- og havbruk (oppdrett, tang, tare og fiskeri). Innenfor disse næringene har begge regioner internasjonal konkurransekraft og bidrar til en betydelig verdiskaping. I de senere år har også reiselivet blitt til en stor næring i regionene, og bidrar som en av de største sysselsettingssektorene på lik linje med havbruk og offentlig sektor (Indeks Nordland, 2022, s. 38).

Lofoten har en spredt geografisk befolkning, med seks kommuner og flere tettsteder. Vesterålen har fem kommuner fordelt over et øyrikt landskap, og har de siste årene fått flere kapitalsterke virksomheter lokalisert i sin region. Lofoten har et velutviklet reiseliv, og får dermed også lettere tilgang på tilflyttende internasjonal kompetanse.

Vesterålen har derimot et reiseliv som er i vekst, og har litt større utfordringer knyttet til kompetanse. Ingen av regionene har statlige arbeidsplasser knyttet direkte til aktører som Innovasjon Norge eller Forskningsrådet, og må inn til regionsentret for å møte disse instansene. I tillegg har innovasjonsmiljøene i de to regionene en ulik historikk, hvor man i Vesterålen har samlet alle innovasjonsaktører under paraplyen Egga Utvikling, mens man i motsetning i Lofoten en mer fragmentert struktur med flere aktører til stede.

Vi har studert RIS og SMBene og forsøkt å se om den kontekstuelle forskjellen påvirker innovasjonskraften og systemforståelsen til SMBene.

Figur 1: (Allkunne, 2015. Kart som viser regionene i Nordland)

Vesterålen

Vesterålen består av fem øykommuner, Andøy, Bø, Hadsel, Sortland og Øksnes. Vesterålen har i overkant av 32 000 innbyggere (Index Nordland, 2022, s. 16).

Lofoten

Lofoten består av seks øykommuner, Flakstad, Moskenes, Røst, Vestvågøy, Værøy og Vågan. Lofoten har i overkant av 24 000 innbyggere i 2021 (Index Nordland, 2022, s. 16).

Oppgavens avgrensninger

Undersøkelsene våre er avgrenset til seks aktører fra RIS LoVe og syv SMBer i LoVe. Disse danner grunnlaget for empirien i oppgaven. Innovasjon som forskningsfelt er stort og det gir utfordringer i oppgaven med tanke på å redegjøre utfyllende for dette innenfor oppgavens omfang. Vi har gjort et utvalg av teorier som vi mener er aktuelle ut fra RIS og bedriftene, som gir oss en mulighet til å vurdere hvilke tiltak som vil være mulig å bidra for å øke innovasjonsevnen i perifere strøk.

Vi har i forhold til barrierer og drivere for innovasjon, valgt teoretiske kilder som vi mener gir et faglig bakteppe for drøftingen. Teorikapitlet er derfor begrenset til å omhandle tema som har relevans for oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

Oppgaven vil ikke studere enkeltfenomener, men vil se på generelle linjer for å kunne gi et betydelig bidrag til empiri- og analyse. I drøftingen vil vi vise til områder som trenger mer utredning.

Oppgavens oppbygging og struktur

Denne oppgaven vil inneholde en fremstilling av relevant litteratur for vår problemstilling i teorikapitlet. Vi vil i metodekapitlet belyse metoden som er anvendt i vårt arbeide og beskriver arbeidsmetodikk. I empirikapitlet vil presentere våre empiriske resultater. Deretter vil vi i drøftingskapitlet analysere innhentet empiri opp mot det teoretiske rammeverket som ligger til grunn. Helt til slutt vil vi oppsummere våre analytiske funn og gi forslag til videre studier.

Teori

For å besvare problemstillingen vår om hvordan små- og mellomstore bedrifter lokalisert i periferien kan øke innovasjonsevnen sin, vil vi i dette kapitlet se nærmere på betydningen av innovasjon, innovasjonskraft og regionalt innovasjonssystem (RIS). Hvilken rolle de har, og hvordan de bidrar inn i SMBers innovasjonsarbeid. Deretter skal vi undersøke hvilke barrierer som er sentrale i SMBers evne til å innovere, for så å kartlegge hvordan nærhet i forskningssammenheng kan forebygge barrierer og påvirke innovasjonsevnen. Spesielt med fokus på SMBers absorpsjonsevne og i forhold til sosial og kognitiv nærhet, og hvordan nettverk kan påvirke innovasjonsevnen. Helt til slutt vil vi se på hva litteraturen sier om støttefunksjoner tilknyttet RIS som kan bidra til å øke innovasjonsevnen.

Innovasjon

Definisjonen på innovasjon er flere, men i hovedsak betyr det å fornye, eller å skape noe nytt. Når man skaper en innovasjon, så handler det om at man har en ny ide, et nytt konsept, eller en ny måte å gjøre en konvensjonell handling eller produksjon på. For Norge er det «villet» politikk å tilrettelegge for innovasjon, da det blir ansett som en viktig nøkkel til våre virksomheter, og vårt lands konkurransevne på lang sikt, samt tilrettelegge for at Norge kan ha en bærekraftig vekst. Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for å utvikle politikk som styrker næringslivets innsats i FoU. Dette innebærer utforming av støttefunksjoner for å fremme innovasjon (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Regjeringen, 2021). Innovasjon består kort forklart av tre forskjellige ting; et utfall, en prosess, og et tankesett. Innovasjon som tankesett betyr at innovasjon er en viktig del av organisasjonens kultur for at innovasjonskraften skal kunne bli til noe og vedvare (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Kahn, 2018, s. 453-460).

Bedrifter, og gründere ønsker å forbedre en eksisterende situasjon, og ved sine innovasjoner er det et ønske om en forbedring som bidrar til produktivitetsvekst, mer kostnadseffektive løsninger, løsninger som bidrar til mindre miljøskade, etc. De fleste innovasjoner bidrar til vellykkede produktivetsforbedringer, som i vårt samfunn er hovedkilden til økonomisk vekst, og som igjen er bærebjelken til vårt velferdssamfunn (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Civita, 2018).

Hvilken effekt innovasjon har på bedriften og kompetanse er sentralt. Innovasjoner kan opptre både som kompetansehevende, og som kompetanseødeleggende. Svaret på dette vil ligge i om innovasjonen som oppstår styrker bedriften og dens kompetanse, eller om innovasjonen endrer bedriftens kompetanseverdi radikalt ved å gjøre dem utdatert. Endringer i

løsninger, organisering og produkter vil også kreve at bedriften og kompetansen er dynamisk (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Schilling, 2017, s. 48-50).

Innovasjonskraft

Det er få relevante teoretiske klassikere å referere til som omhandler forskningen direkte. Det er derimot gjort en del forskning på lignende problemstillinger i utlandet, hvor vi kan hente en del teorier fra. For å kunne se på sammenhengen mellom innovasjonskraft og ulike former for nærhet som påvirker innovasjonskraften, må vi kunne måle bedriftens innovasjonskraft (Borkamo et al., 2021, s. 1-21). Dersom en bedrift har liten eller ingen innovasjonskraft vil viktigheten til ulike former for nærhet spille en større rolle. Denne studien ser på teoretiske elementer knyttet til barrierer, hvordan nærhet kan være en medvirkende faktor og hva som skal til for å forsterke støttefunksjonene i RIS for å bidra til økt innovasjonskraft hos SMBene i periferien.

Ved å se på bedriftens dynamiske kapabiliteter kan man danne seg et bilde av dens innovasjonskraft, dens evne til å omstille seg etter bedriftens, kundenes og markedets behov (Borkamo et al., 2021, s. 1-21).

Vi har ut ifra forskningsartikler gjort teoretiske funn av Porter, som gir noen indikasjoner for hvilke dynamikker som spiller inn:

«Over the last twenty years, scientists have emphasized the local character of innovation processes and have perceived the region as a locus of innovation (Isaksen 2001). This belief is supported by Porter, who states that "competitive advantage is created and sustained through a highly localized process" (Porter 1990: 19) One of the outcomes of the aforementioned approach to innovation was the emergence of territorialised innovation theories (innovative milieu, industrial districts, regional innovation systems etc.) in which local institutional dynamics play a meaningful role (Moulaert/Sekia 2003). Spatial proximity is perceived as a competitive advantage.»
(Gust-Bardon, 2012, s. 01)

Det finns en rekke støttefunksjoner for SMBer for å bidra til å øke innovasjonsevnen og innovasjonskraften. Disse defineres under «regionale innovasjonssystemer».

Regionale innovasjonssystemer

«Et regionalt innovasjonssystem kan beskrives som den samlede infrastrukturen som tilrettelegger for innovasjonsutvikling blant aktører i en region (Asheim & Gertler 2005).»
(Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Steinmo, et al., 2018, s. 223).

For at RIS skal bli velfungerende er det fire elementer som er sentrale for at det skal virke; bedrifter, institusjoner, kunnskapsaktører, og virkemiddelaktører. Sammen danner disse grunnlaget for innovasjonsaktiviteter, og er særdeles viktige for å skape et modent RIS, eksempelvis Silicon Valley (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Steinmo, et al., 2018, s. 223-224).

I studien «*bedrifters innovasjonstilnærming i perifere regioner*» beskrives utfordringen med «*fragmentering som følge av organisatorisk ensformighet i systemet de er tilknyttet, med manglende relevante aktører i regionen som kan bidra med læring og kunnskapsutvikling*». Denne strukturen gjør at RIS har klare utfordringer i form av både organisatorisk ensformighet, fragmentering og innelukking (Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Steinmo, et al., 2018, s. 234-236). En case studie som omhandler innovasjon i nordisk periferi påpeker at:

«Nettverkene som rammer inn innovasjonene fungerer best som uformelle praksiser, og det er kommunenes evne til å utvise fleksibilitet heller enn å styre etter vedtatte planer og strategier som ser ut til å ha betydning for innovasjonsarbeidet. Men både lokaldemokratiet og utøvelse av nettverksarbeidet kan stimuleres gjennom regionale og nasjonale virkemidler. Poenget er at slike virkemidler må ha en «bottom-up»-karakter som gjør at forskjellighet i forutsetninger ikke blir et handikap.» (Aarsæther & Nyseth, 2007, s. 26-28).

Studien påpeker at det uformelle samspillet mellom de ulike nivåene i RIS (eksempelvis kommuner, fylkeskommune, stat, kommunale næringsfond, kunnskapsparker, Innovasjon Norge, Forskningsrådet) spesielt rettet mot virkemidlene, har en sentral rolle i å bygge opp under utfoldelse av kreativitet, både lokalt, næringsmessig og i det sivile samfunn generelt. Dette fordrer også en tillit og kjennskap til systemene (Aarsæther & Nyseth, 2007, s. 5-28). Således kan næringsklynger ha en viktig rolle for innovasjon og utvikling. En næringsklynge kan defineres som en konsentrasjon av kunnskapsbedrifter i alle størrelser, som seg mellom samarbeider, utvikler hverandre og deler kompetanse og informasjon. En slik klynge består gjerne av ulike grupperinger innenfor entreprenører, industri, offentlige aktører, forsknings- og utviklingsmiljø (FoU) og kapital (BI, 2018; Borkamo et al., 2021, s. 1-21). Slikt samarbeid er viktig i høyteknologiske sektorer, hvor det kan være utfordrende for aktører alene skape store innovasjoner uten hjelp fra andre. En annen effekt er at slike samarbeidsforum skaper nettverk som muliggjør at flere får muligheter til å utvikle seg, og derav kan skape flere innovasjoner. Det skaper en inkubator som får positive ringvirkninger, som er selvforsterkende (BI, 2018; Borkamo et al., 2021, s. 1-21; Schilling, 2017, s. 32). Hvorvidt andre faktorer spiller en stor

rolle for hvordan RIS og nettverk er utformet, vil vi også se nærmere på litt senere i teorikapitlet.

Innovasjonskapasitet for små- og mellomstore bedrifter tilknyttet RIS

Sentralt i vår studie står den innovative kapasiteten hos SMB tilknyttet RIS. For å kunne utvikle innovasjonsevnen er innovasjonskapasitet et viktig tema.

I et konkurranseutsatt marked i periferien er det å skape konkurransefortrinn for å overleve et viktig og sentralt tema. Det er derfor viktig å kontinuerlig være endringsvillig og fleksible for å utvikle seg og overleve. For å kunne lykkes bør ledere derfor danne rutiner for å tilpasse bedriften og produktet til endringer i markedet. Virkemiddelapparatene og RIS vil naturligvis stille spørsmål til om bedriften har de evner, vilje og ressurser som trengs for å lykkes med innovasjon og nyskapning. I et turbulent næringsystem er problemstillingen hvor godt en treffer med de virkemidlene en har, og hvilke evner og ferdigheter bedriften har for å kunne lykkes. Det er flere forhold som påvirker FoU- og innovasjons-aktiviteten i bedrifter som igjen bidrar til lønnsomhet og vekst. Både eksterne og interne forhold i den enkeltes bedrift påvirker bedriftens beslutninger og dermed resultater. Elementer som kan belyse utviklingsdynamikken i bedriftene er bedriftsinterne forhold som eksempelvis; bedriftens strategiske entreprenørielle orientering og deres dynamiske kapabiliteter (Madsen & Vinogradov, 2020, s. 3-4).

Barrierer og drivere for innovasjon for SMBer tilknyttet RIS

For å kunne utforske hva som påvirker innovasjonsevnen til SMBer i perifere strøk, må vi starte med å se på hvilke sentrale barrierer for innovasjon som spiller inn.

RIS i Norge har fungert bra, i form av at det er flere støttefunksjoner etablert. Lite har blitt gjort for å fremme innovasjon i små- og mellomstore bedrifter utenfor FoU-institusjoner, tilpasset SMBenes ulike faser. Ifølge Eurostat har Norge lavest omsetning fra innovasjon og lavest investeringer innen innovasjonsprosjekter sammenlignet med andre EU-land. Sentrale barrierer som litteraturen viser til, sier at andelen barrierer for innovasjon øker etter hvert som regionene blir mindre. Blant barrierene er de viktigste faktorene knyttet opp mot økonomi og personell/kompetanse. Spesielt i perifere strøk er usikkerhet knyttet til etterspørsel, markedsdominans fra andre bedrifter, og informasjonsmangel, mer problematisk enn i bynære strøk. Onsaker knytter dette direkte opp mot at økt tetthet gir større variasjon og mer tilgjengelighet av ressurser generelt (Onsager, 2010, s. 26-33).

Silva et. al. sorterer innovasjonsbarrierer til tre hovedkategorier, vi har sortert disse i følgende tabell (Silva et al., 2022, s. 25-60):

Finansielle Barrierer	Markeds barrierer	For liten konsentrasjon og konkurransedyktige markeder
		Inngangsbarrierer
		Rask kopiering/imitasjon
	Etterspørsel barrierer	Ingen etterspørsel i markedet
		Usikkerhet i markedet
Ikke-finansielle barrierer	Nettverk	Vanskeligheter å finne de rette samarbeidspartnerne for kunnskapsdeling og innovasjon
	Institusjonelle	Dårlig forretningsskikk og ineffektivitet
		Lav tillit
		Reguleringer
		Beskatning
		Immaterielle rettigheter
	Organisatoriske	Rigidhet
		Ledelse
		Sentralisering
		Endringsvegring
	Kulturelle barrierer	Kulturelle verdier
		Sosiale normer
		Kognitivt minne
		Ferdigheter
		Sosiale roller
Sosio-psykologiske barrierer	Personlige fordommer	
Barrierenes påvirkning for innovasjon	Finansiering	Påvirker beslutningen til om man skal innovere eller ikke, på lik linje som at de kan påvirke en innovasjon
	Kunnskap	
	Nettverk	
	Etterspørsel	
	Organisasjonsmessige	

Tabell 1: Oversikt over ulike barrierer som påvirker innovasjonsevnen hos bedrifter

Silva et.al. tar i tillegg til de kjente teoriens organisering av innovasjonsbarrierer også hensyn til barrierenes påvirkning for innovasjon. I sin studie finner de gap i de tradisjonelle studiene, med at barrierene kan inntreffe før beslutning om innovasjon er tatt, og at man dermed har en barriere for innovasjon som ikke vil være like tydelig når man analyserer innovasjonsevnen i retrospekt (Silva et al., 2022, s. 48-50).

I tillegg til selve barrierene har SMBer ulike økonomiske livssykluser som spiller inn. Ved en oppstart er det behov for investeringer og startkapital, og frem til kommersialisering vil inntektene som regel være fraværende til man er i en driftsfase. Dette betyr at når man er i

en oppstartsfase vil behov for risikoavlastning være markant, sammenlignet med når man er over i en driftsfase. Bjørnar Reitan beskriver i «finansiering av teknologibaserte bedrifter» finansieringsutfordringene til teknologibaserte bedrifter i ulike faser, og har kategorisert de ulike faktorene for at noen ikke klarer seg til å være «ikke behov i markedet», «gikk tom for kapital» og «ikke riktig team- kompetanse, motiver og egenskaper» (Reitan, 2016, s. 78).

Reitan oppsummerer de ti typiske finansieringsutfordringene som forståelse for reisen og bedriftens utvikling, redusere kapitalbehov i tidligfase, tilrettelegge finansieringspakker, skaffe eksternt kapital, posisjonering for kapitalkilder, bygge attraktivitet for investorer, avklare forutsetninger, realisme i verdisetting, fremskaffe gunstig oppkjøpsfinansiering og proaktivitet knyttet til exit-strategi (Reitan, 2016, s. 79).

For å overkomme barrierer, er absorpsjonskapasitet et viktig fundament for SMBer. Det å kunne absorbere kunnskap, og anvende er sentralt ved innovasjon.

Absorberingskapasitet

Absorberingskapasiteten til en bedrift beskrives som «*The ability by a firm to “identify” assimilate and exploit knowledge from the external environment*» (Cooke et al., 2011, s. 211). Dette betyr at en bedrift må ha et tilstrekkelig kunnskapsnivå for å kunne forstå innovasjoner utviklet av andre. Det å tolke resultatene fra innovasjon og følge sin egen innovasjon og utvikling (Cooke et al., 2011, s. 211). Forskning viser at den absorberende kapasiteten og kompetansen i bedriftene er viktigere enn den geografiske nærheten. Likevel velger de fleste firmaene å samarbeide med nære partnere fordi det ofte er enklere for dem (Steinmo & Rasmussen, 2015, s. 1250-1259).

Absorberingskapasitetsteori har utviklet seg fra å kun gjelde bedriften som helhet, til også å favne individuelle ansatte i bedriftene, og også oppover til absorberingskapasitet i RIS og helt opp til nasjonale systemer (Cooke et al., 2011, s.218-219).

Som en driver for å overkomme barrierer, er ulike former for nærhet sentrale. Ved å ha barrierer knyttet til kunnskap, kompetanse og økonomi, vil kognitiv, sosial og geografisk nærhet kunne forebygge barrierene (Knoben & Oerlemans, 2006, s. 71-89). Vi vil nå se på hva nærhet kan være i innovasjonssammenheng.

Nærhet i innovasjonssammenheng

Når barrierene for innovasjon er kartlagt, kan man se på hvordan ulike former for nærhet som kan bidra til å minimere barrierene og som spiller inn på innovasjonsevnen til SMBene. Kognitiv og geografisk nærhet er sentrale faktorer som spiller inn i RIS i forhold til å minimere barrierer, og vil bli presentert i dette kapitlet. Kognitiv nærhet omhandler hvordan de ulike

aktørene forstår, tolker og vurderer verden. Geografisk nærhet omhandler hvordan man ved territoriell og avstandsnærhet kan overføre kunnskap gjennom «face-to-face» interagering (Steinmo, 2015, s.1251-1253).

En dansk studie som omhandler «*Analysis of SMEs partner proximity preferences for process innovation*» av Jespersen et.al. tar for seg hvilke preferanser SMBer har i forhold til partnervalg for prosessinnovasjon. Studien har tatt for seg 362 ulike danske SMBer og adresserer fire ulike nærhetskarakteristikker, geografisk, kognitiv, organisatorisk og sosial. Studien viser at SMBer prioriterer geografisk åpenhet fremfor regionale klynger/nettverk. Studien viser også at SMBer foretrekker å samarbeide med andre virksomheter som har tilsvarende kognitive nivå, og som er på samme teknologisk- og kunnskapsnivå som dem selv. Her kommer det frem at teknologisk nærhet er vektet viktigere enn sosial nærhet for å ta ned den geografiske distansen. Studien bygger oppunder at «like barn leker best» og at man ved å finne gode samarbeidspartnere på samme teknologiske nivå, vil generere bedre innovasjonsprosesser, og øke innovasjonskraften. Studien viser at de sosiale uformelle relasjonene spiller størst grad når innovasjonsarbeidet er i strukturelle eller strategiske faser, mens teknologisk utviklingsnivå spiller en større rolle i det operasjonelle (Jespersen et al., 2018, s. 879-904).

Nettverk og klynger oppstår som et resultat av «*spin-off*» prosesser knyttet til en næring, der næringen går sammen for å finne løsninger. Bedrifter vokser over tid, oppdager nye markeder gjennom innovasjon, og er drevet av entreprenører/gründere som bygger egne bedrifter.

Dette fremhever at regionale og lokale forhold er viktig for å opprettholde konkurransekraft og innovasjonsevne, i tillegg er nærhet til viktige funksjoner sentralt (Steinmo & Rasmussen, 2015, s. 1250-1259).

Geografisk nærhet kan også påvirke, jo nærmere SMBene er på oppstrøms og nedstrøms i verdikjeden, dess tettere er kommunikasjon og tillit, og det blir enklere å øke innovasjonsgraden. Studien viser en klar tendens til at geografisk nærhet påvirker direkte på SMBenes innovasjonsevne og kapasitet (Yang & Ren, 2021, s. 12-13).

Kognitiv nærhet

Kognitiv nærhet baserer seg på en idé om at bedrifter er mer kapable til å absorbere og benytte kunnskap når de samarbeider med andre som har likt kunnskapsnivå, like økonomiske interesser og insentiver (Molina-Morales et al., 2011, s. 231-235). I hovedsak betyr dette at bedrifter som deler lik kunnskap kan også lære av hverandre. I dette ligger det at bedrifter som har ubalanse i kunnskapsnivå, kan har et stort lærings- og innovasjonspotensial, men om

avstanden i kunnskapsnivå blir for stort, vil man ikke kunne forstå hva som skal til for å dra tilstrekkelig lærdom for å realisere innovasjoner (Molina-Morales et al., 2011, s. 231-238; O'Connor et al., 2020, s. 637-638).

Å samarbeide med leverandører øker innovasjonsgraden. Når bedrifter derimot samarbeider for å innovere med konkurrenter, konsulenter eller gjennom offentlige kilder, går innovasjonsgraden ned. Leverandørsamarbeid derimot, gir en kognitiv nærhet til bedriftens kunnskapsnivå og det øker sannsynligheten for at begge parter ønsker en god innovasjonsprosess (O'Connor et al., 2020, s. 637-648). Kognitiv nærhet er en viktig forutsetning for å dele, overføre og tilegne seg kunnskap mellom bedrifter, og er dermed viktig for innovasjonsevnen. Kognitiv nærhet er vist viktigere enn geografisk nærhet for å øke innovasjonsevnen (Molina-Morales et al., 2011, s. 242-247).

Sosial nærhet

Sosial nærhet blir ofte relatert til en personlig nærhet, en relasjonell nærhet. Dette knyttes til aktører som tilhører et relasjonelt rom. I dette reflekteres et avhengighetsforhold mellom bedrifter hvor deres relasjoner påvirker et handlingsrom- og utbytte økonomisk, og hvor deres nettverk også påvirker hverandre.

Sosial nærhet handler ikke bare om koordinering, men også om kunnskapsflyt, tillit, erfaringsdeling og velvillighet for å kunne mobilisere eksterne ressurser (Knoben & Oerlemans, 2006, s. 71-89).

For å kunne initiere og implementere tiltak for å bidra til økt nærhet, og for å minimere barrierer for innovasjon, er støttefunksjoner sentrale. I neste avsnitt skal vi se på hvilke støttefunksjoner som er i RIS.

Støttefunksjoner for innovasjon i Regionale innovasjonssystemer (RIS)

RIS inneholder flere sentrale støttefunksjoner for å være velfungerende, blant disse er FoU-institusjoner, universiteter, finansieringskilder, risikokapital, kompetanse og ressurser. Nå har vi sett på barrierer for innovasjon og hvordan ulike former for nærhet kan spille inn og påvirke innovasjonsevnen til SMBene i perifere strøk. For å kunne øke innovasjonsevnen til SMBene vil det i perifere strøk være hensiktsmessig å se på hvilke støttefunksjoner som spiller inn, og hvordan de kan påvirke innovasjonsevnen til SMBene.

I dette kapitlet vil vi gjøre et dypdykk i innovasjonspolitikken som tilrettelegger for strukturer, klynger og nettverk som støttefunksjoner, samt virkemidler og støtteordninger som støttefunksjon.

For å kunne sikre gode støttefunksjoner for å minimere barrierene for innovasjon, er det nødvendig å kunne måle effekten av støttefunksjonene. Det er i dag ikke implementert tilstrekkelig stabile indikatorer over tid, til å kunne med sikkerhet vurdere effektene av tiltak godt nok (Silva et al., 2022, s. 80-101).

Niosi har i «innovation systems, policy and management» tatt for seg støttesystemer for innovasjon i forskning og utviklingsammenheng. Han påpeker her at det offentlige har en rolle i forbindelse med finansiering og allokering av forskning og utvikling. Han påpeker at det er to grupperinger i hvordan dette skal håndteres, hvor den ene mener at det offentlige bør stimulere til å rette opp markedsfeil, og de andre retningene går på at den private sektoren alene ikke vil bruke nok ressurser på forskning og utvikling til å ta ut potensialet som vil være optimalt for samfunnet. Niosi referer til flere studier som viser at støtte til forskning og utvikling gir langt bedre avkastning for SMBer enn å ikke motta støtte til FoU, og at det totale regnestykket er positivt (Niosi, 2018, s. 54-59).

Innovasjonspolitik som tilrettelegger for strukturer

Nasjonal innovasjonspolitik har en viktig rolle i å bidra til å øke innovasjonsevnen. Dette ved hjelp av desentraliserte virkemiddelapparater og støtteordninger som kan koble lokalmiljø direkte med nasjonale kunnskapsnettverk. Sammen med en offensiv velferdspolitik kan det bidra til å øke innovasjonsevnen i periferien, og ta ned forskjellene mellom perifere og urbane strøk (Onsager, 2010, s. 26-33).

Niosi gjennomgår ulike støttefunksjoner som kan bidra til økt innovasjon. Han påpeker i sin studie at ved å kanalisere direkte støtte i forsknings og utviklingsprosjekter som vil gi god sosial avkastning, krever det at støttegiver er i stand til å selektere på gode parametere for at det skal lykkes. I slike tilfeller vil det være mer gunstig å gi direkte støtte til bedriftene enn andre virkemidler, som eksempelvis skattelette (Niosi, 2018, s.64-70). De Moraes Silva poengterer i sin studie at skal slike tiltak optimaliseres, må de måles over tid for å dokumentere effekten (Silva et al., 2022, s. 72-101). Studier viser også til at prosjekter hvor lønnsomheten er stor, blir prosjektene nesten alltid finansiert direkte av bedriftene selv, og går ikke via virkemidler og støtteordninger (Niosi, 2018, s. 64-70).

Studier gjort i Østerrike, viser at adferden til bedriftene påvirkes av virkemiddelordningene. Bedriftene som forbereder finansieringssøknader til forskning og utviklingsprosjekter, endrer prosjektene for å tilpasse virkemiddelet. Studier gjort i Belgia hvor firmaer som mottar virkemidler fra offentlige instanser øker innovasjonsevnen sin og bidrar inn til mer grunnforskning (Niosi, 2018, s. 68-70).

Niosi oppsummerer med at det er få studier internasjonalt som tar for seg hvor effektivt offentlige virkemidler er i praksis. For at RIS skal være effektivt i praksis, må man ta i betraktning promotering av innovasjon, forskning, etterspørsel, humankapital, kapital, reguleringer og entreprenørskap. Det er gjort studier som omhandler at disse faktorene bør ligge til grunn når man legger føringer på virkemidler nasjonalt og regionalt (Niosi, 2018, s. 70-74).

RIS kan derfor gjennom strukturelle endringer, utvikle nye mønster og innføre mer dynamiske prosesser. Disse bør linkes opp mot utfordringene som faktisk er i regionene, og ta en mer behovs- og regionbasert tilnærming til utvikling av strategi, virkemidler og støtteordninger basert på bedriftenes faktiske behov (Niosi, 2018, s. 329-355).

Klynger og nettverk som støttefunksjoner

Bedriftsnettverk er en klar akselerator for økt innovasjonsevne og økt vekst for bedrifter. Nettverk og klynger har flere klare mønstre i forhold til å generere innovasjonsaktivitet. De medfører ofte tilleggsaktivitet i form av «spin-offs» (Niosi, 2018, s. 360-390). Oppsummeringen under viser ulike mønstre som går igjen i nettverks/klyngevekst og gir inngang for «spin-offs».

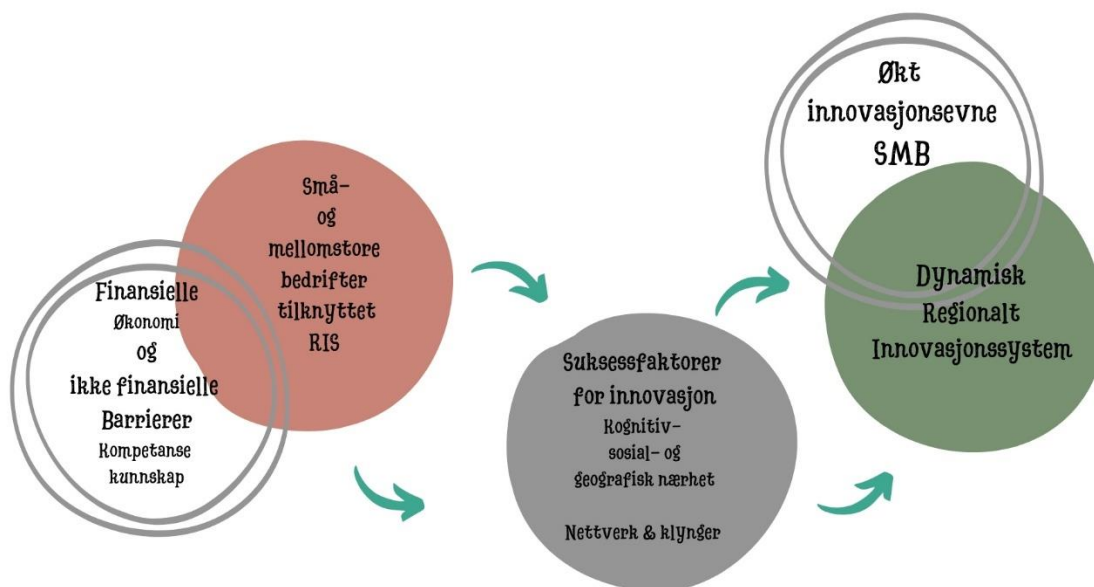
1. Mer innovativ industri har oftere ført til klyngedannelse
2. Klynger blir ofte karakterisert av bedrifter som en suksess tidlig med påfølgende vekst
3. En stor andel av inngangsbedrifter i klyngene er spinoffs, oftere enn ellers
4. Spinoffs utgjør en større andel ledere, i forhold til andre bedrifter
5. Klyngene har blomstret etter at spinoffs har deltatt, selv om flaggskipene ikke har det
6. Spinoffs presterer bedre enn andre
7. Større bedrifter laget spinoffs raskere enn andre
8. Spinoffs fra større bedrifter har bedre prestasjoner enn fra de mindre bedrifter
9. Spinoffs som deltok når de var større, presterer bedre enn små
10. Spinoffs i klynger presterer bedre enn alle andre
11. Spinoffs produserer produkter som er lik produktene til sine “morselskaper”

Yang og Ren leverte i 2021 en studie som omhandler de ulike mekanismene som er viktige for å overkomme barrierer knyttet til ulike former for nærhet og distanser til spesialiserte miljøer som eksempelvis FoU aktører. Disse er spesielt rettet mot geografisk nærhet og dynamiske kapabiliteter i ulike verdikjeder. Studien konkluderer med at styrken og kvaliteten av nettverksrelasjoner kan fremme innovasjonsevne hos SMBer, et viktig fundament er tillit og

kommunikasjon. En god nettverksrelasjon kan direkte påvirke innovasjonskapasiteten til en SMB, og indirekte påvirke SMBers innovasjonsaktivitet gjennom dynamisk koordinering og integrering i verdikjeden. Gjennom kunnskapsdeling og ressursallokering, kan man akselerere bedriftens innovasjon (Yang & Ren, 2021, s. 12-13). Niosi poengterer at nettverk og klynger gir mer innovasjon og sterkere innovasjonsevne, men da spesielt for de større bedriftene som deltar. Raten for suksess er høyere jo større bedriften er (Niosi, 2018, s. 350-370).

Teoretisk rammeverk

Vårt teoretiske rammeverk er utgangspunktet for analysen av vår problemstilling, og for forskningsspørsmålene. Silva et.al.s hovedkategorier for innovasjonsbarrierer (Silva et al., 2022). Steinmo og Rasmussens forskning om kognitiv og geografisk nærhet som pådriver for innovasjon (Steinmo og Rasmussen, 2015), samt Onsagers forskning på innovasjonspolitik for økt innovasjonsevne (Onsager, 2010), er utgangspunktet for vårt forskningsprosjekt. Rammeverket er illustrert i modellen nedenfor:

Figur 2: Teoretisk rammeverk for analyse

Problemstillingen vår: «*Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter som er lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen?*»

Vår problemstilling vil bli løst ut fra denne modellen ved å beskrive RIS, og hvordan RIS fungerer opp mot og sammen med SMBer. Problemstillingen er operasjonalisert i flere forskningsspørsmål, hvor det første er: «*Hvordan håndterer små og mellomstore bedrifter*

tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?» Dette er illustrert i modellen ved at finansielle og ikke finansielle barrierer kan påvirke evnen i å utvikle et ikke-dynamisk RIS som hemmer innovasjonskraften. Dette vil analyseres i forhold til Silvas et al. kategorisering av innovasjonsbarrierer.

Vårt neste forskningsspørsmål er: *«Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til å overkomme barrierer?»*. Dette vil analyseres i forhold til ulike former for nærhet som kan minimere barrierer jf. (Steinmo og Rasmussen, 2015) hvor kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet kan minimere barrierene. Analysen vil også se på (Cooke et al., 2011) teori for hvordan barrierene påvirker absorpsjonskapasiteten til SMBene.

Vårt tredje forskningsspørsmål som analyseres ut fra modellen er: *«Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?»* For å besvare dette vil vi i analysen benytte (Onsager, 2010) forskning på innovasjonspolitik som påvirker for innovasjonsevne, samt (Niosi, 2018) forskning om hvordan finansielle offentlige virkemidler påvirker SMBers innovasjonsevne, samt hvordan nettverk og klynger kan bidra til å skape kognitiv og geografisk nærhet som bidrar til å fremme innovasjon. I vårt rammeverk er de to sistnevnte forskningsspørsmålene illustrert som en mellomfaktor for å ta ned barrierene for å skape et dynamisk RIS som bidrar til økt innovasjon hos SMB.

Analysens mål er å komme med konkrete forslag til støttefunksjoner i RIS som kan bidra til å øke innovasjonsevnen til SMBene.

Metode

For å avdekke hvordan små- og mellomstore bedrifter kan øke innovasjonsevnen sin når de er lokalisert i periferien, har vi utvalgte geografiske områder som vi har gjennomført undersøkelser. Vi har tatt et utvalg små- og mellomstore bedrifter (SMB) som har lyktes i å innovere innenfor sine bransjer i Lofoten og Vesterålen, som er en perifer region i Nord-Norge. Vi har undersøkt hvilke barrierer for innovasjon de har møtt, og hvilke suksessfaktorer som har bidratt til innovasjon. I tillegg har vi undersøkt hvilke roller støttefunksjonene i regionalt innovasjonssystem (RIS) har hatt i SMBenes innovasjonsarbeid. I dette perspektivet har kvalitativ metode egnet seg best for vår forskning. Dette er fordi kvalitativ metode gir oss en mulighet til å gjøre et dypdykk inn i bedriftene og deres opplevelser. Ved kvalitativ metode har vi fått nye data som vi ikke kunne funnet gjennom kvantitativ metode. Basert på SMBenes egne erfaringer har vi fått innspill på andre retninger som en kvantitativ studie ikke ville gitt rom for å avdekke.

Det er mye teori og empiri om innovasjon i SMBer, men lite kunnskap om SMBers innovasjonsevne lokalisert i et perifert område, som har hatt SMART spesialisering som strategisk grunnlag. Nettopp fordi denne strategiske retningen er relativt ny er det viktig å fremskaffe ny kunnskap, for å kunne sikre en optimalisering av RIS.

Forskningsprosessen vår har vært delt opp i fire faser, vi har gått frem med en ordinær tilnærming innenfor kvalitativ forskning der vi har; forberedelser, datainnsamling, analyse av innsamlede data, og til sist rapportering (se vedlagt intervjuguide), (Johannesen et al., 2020, s. 23). Rapporteringen i denne sammenhengen er leveringen av masteroppgaven vår.

Vi har i litteratursøk benyttet databaser som eksempelvis Google scholar og Nord universitets bibliotekside. Vi har gjennomgått både lærebøker, artikler, tidsskrifter. Vi har benyttet søkeord som eksempelvis “proximity studies”, “regional innovation systems” og “innovational systems” for å finne relevant litteratur.

Oppgaven har derfor i denne sammenheng vært en studie hvor vi har lært i takt med gjennomføringen, noe som har gjort forskningen fleksibel og gitt oss mulighet til å ta hensyn til eventuelle uventede forhold som oppsto underveis.

Forskningsdesign

Vi har i denne forskningsprosessen hatt som mål å avdekke hvordan SMBer kan utvikle innovasjonsevnen i periferien. Ved å forstå hva som er barrierer, suksessfaktorer og hva som trigger suksessen deres, bidrar studien til å kunne gi en mer målrettet satsing for RIS, samt

bidra til større forståelse på hva som påvirker bevilgende myndigheter og støttefunksjoner i RIS.

Planen for gjennomføringen har vært å klargjøre problemstillingen, avgrense utvalget og klart definere hva vi ønsket å forske på, samt hvilke kandidater som utmerket seg som gode kandidater for vårt prosjekt.

Forskningsdesignet vårt ble kvalitativt, med eksplorativ tilnærming. Dette fordi vi ønsket økt innsikt og forståelse. Problemstillingen var kjent, men undersøkelsene ble utført i lokal kontekst der vi sammenligner to regioner, lokalisert i periferien. I studien var det viktig med god dybde i tilbakemeldinger fra nøkkelaktører, noe vi sikret gjennom dybdeintervju med hver aktør i utvalget. Vi ønsket tilbakemeldinger på hva de har opplevd som viktige virkemidler og hvorfor de har opplevd suksess i sin evne til å innovere. God informasjon av denne arten kan man kun forvente å få gjennom tillitsbaserte metoder, og det var viktig å få en god dialog med hvert enkelt intervjuobjekt.

Vi valgte å lage en case-studie, nærmere bestemt en crosscase-studie, noe som ga oss stor frihet i hvordan vi gjennomførte undersøkelsene. Denne formen for studie gav oss mulighet til å sammenligne caser og en sjanse til å studere et bestemt fenomen i ulike kontekster. En slik analyseform gir mer robuste og enklere funn, enn enkeltcase-studier (Johannesen et al., 2020, s. 211-230). Vår studie består av en case per bedrift, hvor vi har brukt intervjuer av aktuelle ledere i bedriftene for å innhente data fra hver institusjon og bedrift. Deretter har vi analysert disse og sammenlignet bedriftene med, hverandre. I tillegg har vi gjort det samme med aktører fra RIS. Vi har analysert begge sider av samme sak, for å avdekke eventuelle gap mellom SMBenes og RIS sine oppfatninger. Disse har vi kvantifisert i tabeller og figurer for å skape en mer objektiv forståelse (Johannesen et al., 2020, s. 213). Deretter har vi drøftet våre funn opp mot vårt teoretiske rammeverk, som har resultert i anbefalinger til videre studier, samt konkrete forslag til tiltak for forbedrede støttefunksjoner for RIS for å øke innovasjonsevnen til SMBer.

Definisjoner

For å kunne ta stilling til denne problemstillingen, er det nødvendig med noen begrepsavklaringer og definisjoner.

Det kulturelle aspektet vil også kunne være en naturlig del av denne undersøkelsen, men vi har valgt å avgrense oppgaven til utfordringer i forbindelse med innovasjonsevne.

Med små- og mellomstore bedrifter har vi valgt å følge definisjonene som Innovasjon Norge bruker, se Tabell 2 (Innovasjon Norge, 2020, Statsstøtteregulverket).

	Små bedrifter	Mellomstore bedrifter
Årsverk	Mindre enn 50	Mindre enn 250
Årlig omsetning	Mindre enn 10 mill EUR	Mindre enn 50 mill EUR
Årlig samlet balanse	Mindre enn 10 mill EUR	Mindre enn 43 mill EUR

Tabell 2: Klassifisering SMB. Hele eierstrukturer skal hensyntas i denne klassifiseringen.

Med «nyetablert» og «etablert» har vi valgt å definere SMBene ut fra følgende:

	Nyetablerte	Etablerte
År i drift	Mindre enn 10	Mer enn 10

Tabell 3: Klassifisering av nyetablert og etablert

Med *nyetablert* er det her avgrenset til at driften de jobber med nå, er startet opp de siste 10 årene. Eksempelvis er Holmen Lofoten etablert i 2001, men de startet dagens drift aktivt i 2019, og er derfor i kategorien nyetablert.

Utvalg

I vår studie har vi intervjuet 13 nøkkelinformanter. Disse nøkkelinformantene ga viktige innspill til sammenhenger og retning på studien. Vi har benyttet oss av tre bedrifter i Lofoten, og fire bedrifter i Vesterålen, samt seks representanter fra RIS LoVe. Vi har benyttet kriteriebestemt utvelgelse (Johannesen et al., 2020, s. 219-230). Kriteriene for bedriftene var at de har hatt gode innovasjonsprosesser, og har hatt suksess med sine innovasjoner. De ulike bedriftene varierer i alder og størrelse, men er alle små- og mellomstore og er et utvalg som skal representere bredden i næringslivet i regionene. Vi ønsket ikke å se på bedrifter som ikke har lyktes, da dette ville medført at vi måtte analysert mange flere variabler, og kunne risikert at det ville blitt vanskelig å svare ut problemstillingen (Johannesen et al., 2020, s. 219). Vi har gjort et utvalg som er representativt for LoVe, år da de primære næringene for SMBer er marin- og reiselivssektoren. Det har vært viktig å gjennomføre intervjuene under like forutsetninger hos alle SMBene og RIS LoVe, slik at svarene kunne analyseres og besvare våre forskningsspørsmål (Johannesen et al., 2020, s. 219-230).

Oppsummert har kriteriene for RIS vært:

- Støttefunksjon i RIS LoVe
- FoU og/eller innovasjon
- Virkeområde og nedslagsfelt i Lofoten eller Vesterålen

Oppsummert har kriteriene for SMB vært:

- SMB (se definisjon)
- Nyetablert/etablert (se definisjon)
- Marin og/eller reiseliv og/eller mat/drikke produksjon
- Jobber med innovasjon
- Lokalisert i Lofoten eller Vesterålen

Utvalg støttefunksjoner i regionalt innovasjonssystem i Lofoten og Vesterålen (RIS LoVe)

RIS LoVe består av flere aktører. I vårt utvalg har vi intervjuet seks ulike representanter fra seks ulike funksjoner i RIS LoVe. Disse består av Nordland Fylkeskommune, Norges Forskningsråd avdeling Nordland, Inkubator Salten, Egga Utvikling, LoVe Utvikling og næringshageprogrammet. Alle disse aktørene har virkeområde i Lofoten og Vesterålen og er sentrale støttespillere for innovasjon. Innovasjon Norge Nordland ble forespurt ved seks anledninger og valgte å ikke prioritere intervju i forbindelse med vår studie.

Eksempler på andre aktører innenfor RIS LoVe vil være næringsavdelingene i kommunene, regionalt forskningsfond Nordland, landbruksrådgivningen osv. Her introduserer vi hvem disse seks er, og hvilke virkeområde og støttefunksjon de representerer.

Nordland Fylkeskommune

Nordland Fylkeskommune er en parlamentarisk styrt organisasjon, som har et bredt spekter av tjenesteansvar. Ansvarsområdene til fylkeskommunen er; utdanning, tannhelse, folkehelse, kultur, samferdsel, vei og infrastruktur, miljøarbeid, ungdomsarbeid, internasjonalt samarbeid, og sist, men ikke minst næring og regional utvikling. I Nordland fylke er det bosatt ca. 241.000 mennesker, derav 52.000 i Bodø, fylkeshovedstaden.

Innenfor næring og utvikling, har fylkeskommunen som uttalt mål å skape et fylke med bærekraftig økonomisk vekst, god sysselsetting og velferd. For å bidra til utvikling av regionalt næringsliv ønsker fylkeskommunen å fokusere på å styrke FoU, entreprenørskap, innovasjon og infrastruktur (Nordland Fylkeskommune, 2022, Hva gjør Fylkeskommunen).

Egga Utvikling

Egga Utvikling er et regionalt utviklingselskap med nedslagsfelt i Lofoten og Vesterålen. Egga har kontorer på Myre, Sortland, Stokmarknes, Andenes, Leknes og Svolvær. Egga har 21 ansatte spredt utover disse lokasjonene, men med hovedtyngde i Vesterålen. Det er tre ansatte

totalt i Lofoten, og 18 i Vesterålen. Egga ble stiftet i år 2000 da som Vesterålen Fiskeripark, hovedfokuset var den gang marin industri. Siden år 2000 har selskapet gjennomgått flere fusjoner, en med Hadsel Vekst i 2015, og en med fabrikken Næringshage i 2019. Underveis skiftet selskapet navn til Fiskeriparken, deretter Fiskeriparken Egga Utvikling og endret deretter til nåværende navn som er Egga Utvikling. Gjennom disse årene har Egga historisk sett hatt liten tilstedeværelse i Lofoten, kontra Vesterålen. Det er først nå i 2021 at Egga har valgt å satse på Lofoten med faste ansatte. Egga har derimot tidligere hatt kontorer i Shanghai og har en bred portefølje med seg i ryggsekken.

Gjennom disse sammenslåingene har også selskapet endret fokus. Nå er det ikke bare marin industri, men hele næringslivet i Vesterålen og Lofoten som er fokuset. Egga omsatte i 2020 for 23,5 millioner og har en god lønnsomhet.

Egga fasiliterer to ARENA-klynger; Cod Cluster og Marine Recycling Cluster, og har også funksjonen som næringshage på vegne av SIVA (Egga Utvikling, 2022).

LoVe Utvikling

LoVe Utvikling er en frittstående utviklingsbedrift som arbeider på oppdrag fra næringslivet og offentlig sektor. LoVe utvikling arbeider med oppdrag knyttet opp mot reiseliv, mat, folkehelse, friluftsliv og miljø, men gjør også oppdrag innenfor en lang rekke områder. LoVe Utvikling het tidligere Lofoten Matpark og var etablert i 2013. LoVe utvikling har 4 ansatte og omsatte i 2020 for 3,76 mill. NOK. Hovedaksjonæren er Vestvågøy kommune (LoVe Utvikling, 2022).

Norges Forskningsråd

Norges forskningsråd skal på vegne av regjeringen investere 11,4 milliarder årlig i forsknings- og innovasjonsprosjekter. Forskningsrådets oppgave er at disse midlene går til de beste forsknings- og innovasjonsprosjektene. For å gjøre dette har forskningsrådet 1754 internasjonale fagekspertter som bidrar med vurderinger og rangeringer av søknader. Selve beslutningene om tildelinger blir tatt av porteføljestyret. Porteføljestyret består av 200 uavhengige styremedlemmer fra alle sektorer. Oppdraget fra regjering omhandler 15 ulike departement, og forskningsrådet har også rådgivningsfunksjon for myndighetene i forskningspolitiske spørsmål. Forskningsrådet har en sentral plass i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Forskningsrådet har totalt 450 ansatte, hvorav en av disse er lokalisert i Nordland (Forskningsrådet, 2022).

SIVA næringshageprogrammet

Næringshageprogrammets visjon er «skape levedyktige og fremtidsrettet næringsliv i distriktene». Næringshagen bidrar med tilskudd, kompetanse, verktøy og et nasjonalt nettverk fordelt over 39 lokasjoner.

Siva bidrar med 1,5 – 2,5 millioner kroner i årlig tilskudd, som næringshagen bruker til å utvikle bedrifter. Næringshagene får også tilgang til utdanningsprogram, kurs, nettverksarenaer, metodikk, maler og beste praksis for forretningsutvikling og kommersialisering. Sivas oppgave er å bidra til å utvikle næringshagene til relevante og sterke programoperatører.

En næringshage er et innovasjonsselskap som tilbyr bedriftene tjenester som bedriftsrådgivning, hjelp til utvikling av forretningsidéer, markedsplanlegging, nettverksbygging, internasjonalisering og andre utviklingsrelaterte oppgaver til en subsidiert kostnad. Næringshagen skal være en aktiv tilbyder og tilrettelegger av kompetanse, nettverk og infrastruktur, samt være en attraktiv møteplass og samhandlingsarena for bedriftene. En viktig oppgave for næringshagene er å koble bedriftene opp til relevante fagmiljøer, FoU-miljøer, andre innovasjonsselskaper, investeringsmiljøer, samt offentlig virkemiddelapparat.

Siva har operatøransvaret for programmet, som ble etablert i 2012 og varer ut 2022. Fylkeskommunene er fra 1.1.2020 oppdragsgivere for det nasjonale Næringshageprogrammet (Siva, 2022).

Inkubator Salten

Inkubator Salten er en del av Sivas nasjonale inkubasjonsprogram og er en del av Kunnskapsparken i Bodø. Inkubator Salten er en av 34 inkubatorer tilknyttet det nasjonale inkubatorprogrammet. Formålet til inkubatoren er å fremme nyskaping og vekst i både nye og etablerte bedrifter i regionene Salten, Lofoten og Vesterålen. Inkubator tilbyr tjenestene forretningsrådgivning, og bistår bedrifter i fasene fra ide til marked. Inkubator Salten tilbyr også faglig- og sosial støtte, og har tilrettelagte kontorer for sine gründerbedrifter. Lokalene er plassert sentralt i Bodø og deler fasiliteter med andre som f.eks. bedrifter, akademia, investorer og FoU-miljøer (Inkubator Salten, 2022).

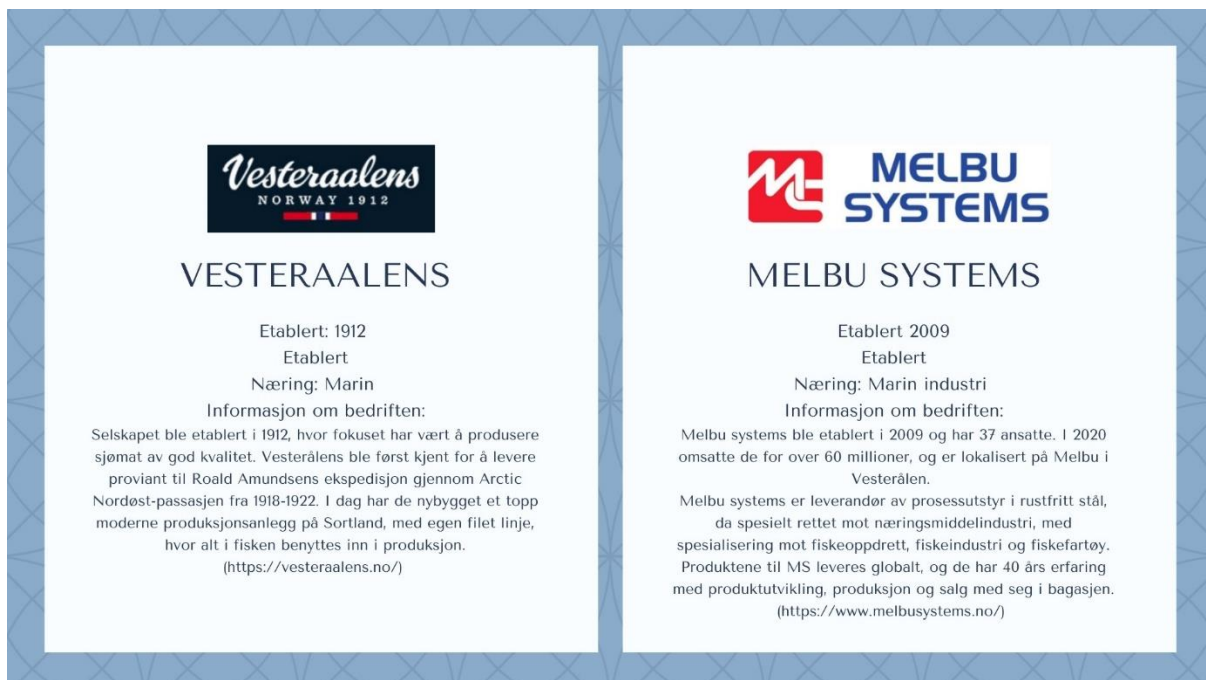
Utvalg små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen

Lofoten og Vesterålen har et aktivt og innovativt næringsliv, som spenner over flere ulike bransjer. Selv om fiskeri- og havbrukssektoren er den historiske viktigste pilaren i næringslivet, har regionen utviklet sterke næringer knyttet til landbruk, reiseliv og andre industrier. I vårt utvalg har vi intervjuet syv små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen, som alle

jobber med å innovere og skape vekst og aktivitet i regionene. Disse syv SMBene er Kvitnes Gård, Melbu systems, Vesterålen Marine Oljer, Holmen Lofoten, Lofotpils, Lofotprodukt og Vesteraalens. Her vil vi presentere kjernevirksomheten til hver av SMBene i vårt utvalg:

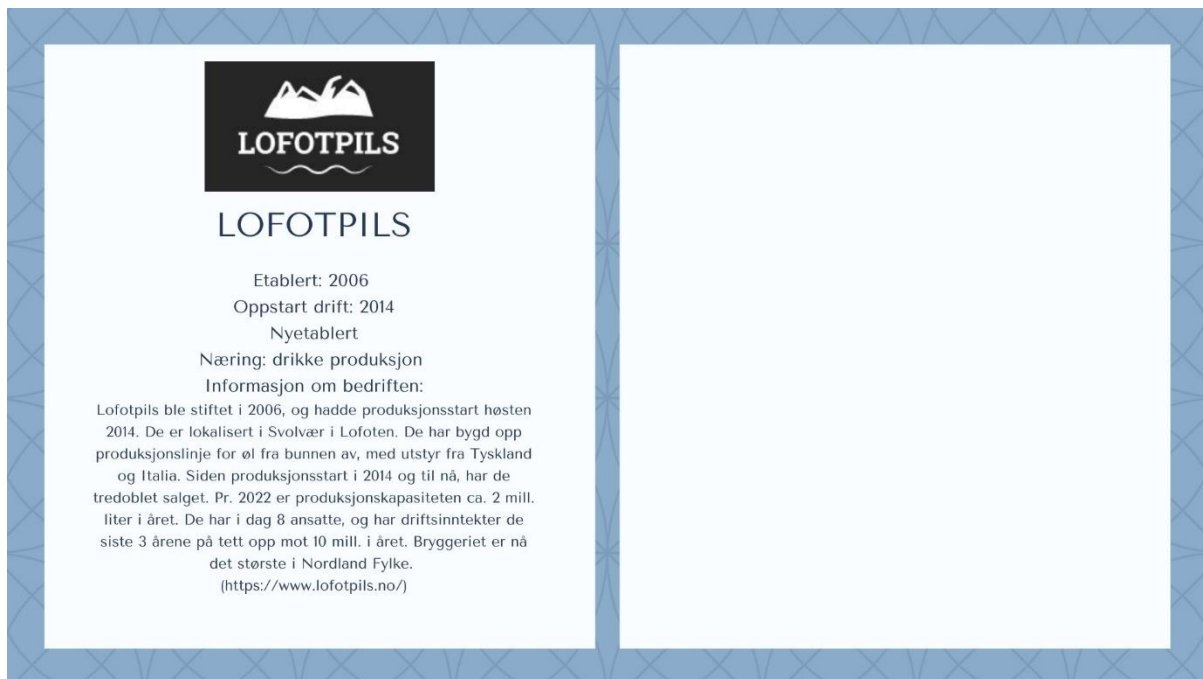
Figur 3: Kvitnes gård og VMO

Figur 4: Vesteraalens og Melbu Systems

Figur 5: Holmen Lofoten og Lofotprodukter

Figur 6: Lofotpils

Datainnsamling

Vi har valgt kvalitativt forskningsintervju som metode. Dette fordi intervju er en aktiv kunnskapsproduksjonsprosess. Studien vi har gjennomført baserer seg på kvalitative dybdeintervjuer med RIS og de enkelte SMBene, for å bedre forstå hvordan de lykkes med innovasjonsprosessene de er, og har vært involvert i. Vi ønsket som forskere å produsere kunnskap sammen med intervjuobjektene. Dybdeintervju egnet seg dermed best. Dette på

bakgrunn av at vi gikk inn for å undersøke problemstillingen vår, som var knyttet opp mot fokusgruppen nevnt ovenfor (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 36). Overordnet systematisering for datainnsamlingen vår, og struktureringen av intervjuene gjorde vi gjennom å utvikle en intervjuguide. Intervjuguiden benyttet vi som bakgrunnsteppe. Den ivaretok at vi hadde god kunnskap før vi startet intervjuene med nøkkelinformantene. Vi innhentet relevante rapporter som belyste deler av problemstillingen vår i forkant.

Vi intervjuet først et utvalg fra RIS, for å få en forståelse og innsikt over hvordan RIS er. Basert på tilbakemeldinger fra disse, og basert på nye spørsmål, fikk vi et godt grunnlag for å sette sammen gode spørsmål til bedriftene som vi ønsker å intervju. For å oppnå en slik systematisering måtte vi tenke at vi hellet mot semistrukturerte intervju. Vi måtte ha fokus på at vi ønsket at intervjuobjektene skulle kunne svare litt romslig på hva de var opptatt av, og hva som engasjerer dem, innenfor rammen av problemstillingen vår (Johannesen et al., 2020, s. 107).

Intervjuguiden vår har i stedet for å være en fast liste med veldig konkrete spørsmål, vært mer som en ledetråd. Den var en guide til tematikken vi ønsket å gå i dybden på. Vi måtte ha fokus på at spørsmålene også ville utvikles i løpet av samtalen. Dette ga en intervjusituasjon som opplevdes som litt mer åpen for intervjuobjektene, en slik intervjusituasjon gir bedre svar, og er innenfor det området intervjuobjektet har best kompetanse. I intervjuguiden startet vi med enkle spørsmål først, slik at vi fikk «varmet» opp samtalen og fikk opparbeidet et forhold og en tillit, hos den som ble intervjuet. Vi har startet med å spørre utvalget om hvilken rolle de har i organisasjonen og hva deres organisasjon i hovedsak jobber med (se vedlegg A og B). Utformingen av selve spørsmålene var også viktig. For å ivareta gode svar spurte vi for eksempel «Hvilke barrierer for innovasjon påvirker dere i dag?», istedenfor et kort «hvorfor er barrierer viktig?». Måten vi la frem dette på, og formulerte spørsmålet på, var styrende for hvor gode svar vi fikk. Det var også viktig å legge til rette for at det kom spontane spørsmål og svar under intervjuet som ikke var dekket av intervjuet. Dette var viktige og gode svar å ha med seg. Alle erfaringene vi gjorde under intervjuene bidro til å gjøre forbedringer til neste intervju. Derfor var intervjuguiden et levende dokument under hele intervjufasen, og virket mest som et verktøy for å hjelpe til med retningsvalg. Det er viktig å beholde den røde tråden innenfor rammene av problemstillingen (Dalland, 2013, s. 167-168).

Vi har gjennomført ett dybde intervju med hver bedrift. Hvert intervju, som hadde en varighet på 60 – 90 minutter, ble tatt opp og transkribert. Opptak av intervjuet var ønskelig. Dette sørget for at datainnsamlingen ble lagret i sin helhet og kan sees tilbake på hvis nødvendig. Hovedsakelig ble intervjuene gjennomført med en person fra hver bedrift som

intervjuobjekt. Ulempen med intervjuer er at intervjuobjektene vil være avhengig av å evaluere seg selv, noe som ikke alltid vil gi et fullstendig objektivt bilde av virkeligheten.

Intervjuene ble prestrukturerte og utarbeidet gjennom en intervjuguide. Intervjuene har en fenomenologisk tilnærming som tillot intervjuobjektene å dele deres erfaringer og forståelse av fenomenet (Johannesen et al., 2020, s. 170).

Utvalget vårt har vært ut fra sentrale roller som har fulgt virksomhetene over tid, og som jobber med innovasjon i en eller annen form i sin organisasjon. I all hovedsak er det daglige ledere, og i noen av virksomhetene har det vært FoU-, seksjon- eller styreleder som har vært intervjuet.

	RIS						SMB Lofoten			SMB Vesterålen			
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	1	2	3	4
Virksomhet	1	2	3	4	5	6	1	2	3	1	2	3	4
Daglig Leder	x			x	x		x	x	x	x	x	x	
Leder FOU													x
Seksjonsleder		x	x										
Styreleder						x							

Tabell 4: Oversikt over utvalgets roller

Dataanalyse

Når vi analyserte innhentede data, var det viktig for oss å fokusere på å hente ut den riktige og objektive meningen i innsamlede data fra intervju. Intervjupersonene som var valgt ut, ble valgt på bakgrunn av at de er i organisasjoner som er viktige for vår forskning, men allikevel kunne intervjuobjektene ha egne dimensjoner og fortolkninger om tematikken. Det har også vært viktig for oss å vise og begrunne våre tolkninger gjennom analysen og drøftingen (Everett & Furseth, 2019, s. 145-147). Dataanalyse handler om å kvalitetskontrollere informasjonen som er samlet inn, samt å se på hvilken vinkling det best kan forstås fra. Intervjuguiden vår legger gode premisser for å styre spørsmålene og svarene på en slik måte, at de best kan sammenlignes med hverandre. Det var viktig at vi stod igjen med svar på våre forskningsspørsmål, og at disse ble svart ut så likt som mulig fra alle intervjuobjektene. I drøftingen har vi benyttet vårt teoretiske rammeverk som utgangspunkt for drøftingen, og referert til de ulike teoretiske elementene som ligger som grunnlag i drøftingen (Everett & Furseth, 2019, s. 145-157).

Validitet og reliabilitet

I studien vår har vi etterstrebet en høy reliabilitet og validitet. Med reliabilitet menes at det vi undersøkte skulle være troverdig og til å stole på. Ved validitet mente vi gyldighet og relevans. I praktisk forstand er dette at vi undersøkte det vi skulle undersøke, samtidig som det vi

undersøkte ble oppfattet som relevant. Det vi målte hos noen skulle kunne være representativt for flere. Vi har i metodekapitlet beskrevet hvordan vi har gått frem fra problemstilling til analyse og tolkning for å styrke bekræftbarheten. Studiens reliabilitet forsterkes av at vi gir en inngående beskrivelse av konteksten vår problemstilling omhandler (Johannesen et al., 2020, s. 249-253).

Vår rolle som forskere

I denne type studie er det vanskelig å peke på kausale sammenhenger. Drøftingen som er gjort er for å synliggjøre og vise til potensielle årsaks- og effekts forhold, og på den måten inspirere til videre forskning på disse.

Studiens styrke er at det er gjort store datainnsamlinger fra flere kilder. Dette dataomfanget av kvalitative data fra både case bedrifter, og også RIS LoVe, har gitt et godt grunnlag for å undersøke fenomener ut fra flere perspektiv.

Vi har i oppgaven utført 13 intervju, med totalt 60-90 minutters samtale. Denne grundigheten i intervjuene har gitt et solid grunnlag, og gode data for å belyse problemstillingens tema. Samtalene har vært med ledernivå i de respektive bedriftene.

Studien har også brukt systematisk analyse, med klare kriterier og kategorier. Dette for å forsterke validiteten i studien. Anna Green-Hultgren har jobbet i 9 år som forretningsutvikler i LoVe. Magnus Dahl Olsen er selv fra Lofoten, utdannet flymekanikker og har en bachelor i mekatronikk og har jobbet med innovasjon innen industri både nasjonalt og internasjonalt.

Ray Erling Borkamo jobber til daglig i Nordland Fylkeskommune, og har gjennom sin stilling som prosjektleder innen avdelingen for mobilitet jobbet innen maritim sektor i over 10 år. På bakgrunn av vår tverrfaglige erfaring med problemstillingen, ønsket vi å være minimum to deltakende på hvert intervju som ble gjennomført. Dette for å minimere risikoen for at en av oss skulle påvirke resultatene direkte. Dataene har blitt kodet og analysert gjennom skjema og tallkategorier for å sikre en objektiv forståelse av dataene.

Denne kombinasjonen av ulik erfaring førte til at vi ønsket å se nærmere på hva det er som gjør at noen aktører lykkes bedre enn andre med å innovere, og hvordan kan man bidra til å forsterke støttefunksjoner for økt innovasjonsevne.

Etikk

Vi har i oppgaven valgt å bruke «forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora» til grunn. Vi har aktivt ivaretatt samtykkekrav, samt krav om at informantene blir korrekt gjengitt, og anonymisert empiriske funn, med unntak av casebeskrivelser. Sitater, casebeskrivelser og bilder/illustrasjoner som er brukt i oppgaven er godkjent av hver enkelt

respondent på forhånd. Studien er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven §31. Studien er meldt gjennom NSDs meldeskjema og godkjenning av at behandlingen av data er tilfredsstillende er gitt for første utvalg 04.08.2021 og for andre utvalg 20.01.2022. Dette ligger vedlagt oppgaven (ref. vedlegg C)

Tematikken i denne oppgaven vurderer vi til å ikke kunne påføre negative konsekvenser eller gi enkelte intervjuobjekter fordeler. Alle som har deltatt i studien har gjort dette på frivillig basis. Alle respondenter har blitt orientert om studiens formål, og forfatterens bakgrunn.

Informantene vil få anledning til å lese gjennom sitater vi bruker i oppgaven i forkant av innsending. Dette for å forsikre oss om at de er sitert korrekt. Informantene vil ikke få anledning til å kommentere funnene som er gjort, men vil få oppgaven i sin helhet etter at den er ferdig.

Sitater

Sitater og utdrag fra intervju gjengitt i oppgaven har blitt forelagt og godkjent av vedkommende.

Empiri

I dette kapitlet presenterer vi kvalitative funn fra vår studie som tar utgangspunkt i to utvalg. Et utvalg av støttefunksjoner i regionalt innovasjonssystem i Lofoten og Vesterålen (heretter kalt RIS LoVe) som består av; utviklings- og innovasjonsselskaper, fylkeskommune, forskningsråd, inkubatorer og Næringshageprogrammet (underlagt SIVA). Funnene er kategorisert etter funn fra SMBene og funn fra RIS LoVe, hvor vi skiller mellom etablerte og nyetablerte bedrifter, samt støttefunksjoner i RIS LoVe.

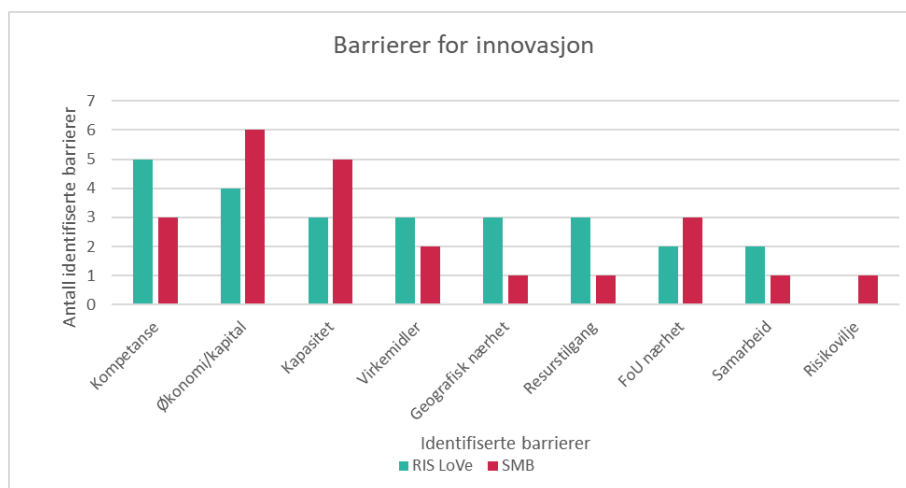
Deretter presenterer vi et utvalg med små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen. Vi starter med kvalitative funn knyttet til barrierer for innovasjon hos SMBer i Lofoten og Vesterålen. Deretter skal vi se på ulike former for nærhet som kan bidra til å minimere barrierene, for så å undersøke hvordan støttefunksjoner i RIS LoVe kan bidra til å øke innovasjonsevnen i SMBene. Vi har gjennom vår studie avdekket at det er en ulik situasjonsforståelse for:

- Barrierer for innovasjon hos SMBene
- Kognitiv-, geografisk- og sosial nærhet mellom SMB og RIS
- Mulighetene som ligger i støttefunksjonene hos RIS

Hvordan håndterer SMBer tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?

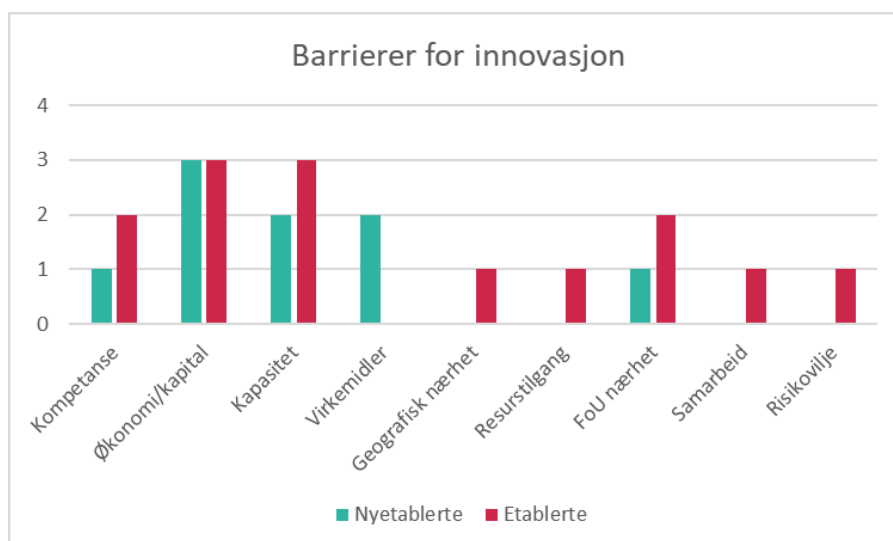
For å undersøke hva som kan bidra til å øke innovasjonsevnen hos SMBer vil vi presentere funn forbundet med barrierer for innovasjon, for så å presentere hvordan de er håndtert. Vi vil her presentere de kvalitative funnene om hvordan SMBene opplever barrierer ut ifra om de er etablerte eller nyetablerte SMBer, og hva SMBene og RIS LoVe anser som suksessfaktorer for økt innovasjonsevne.

Både SMB og RIS LoVe kategoriserer kompetanse og økonomi/kapital som de største barrierene til innovasjon. Disse er mer fremtredende og blir nevnt av 8-9 respondenter. Kategorisert gir det en fordeling av barrierene som er identifisert gjennom våre dybdeintervju som vist i Figur 7.

Figur 7: Barrierer for innovasjon - kvalitative funn

Når vi segmenterer barrierene på nyetablerte og etablerte SMBer i LoVe kan vi av dataene se at de nyetablerte anser virkemidler som en barriere for innovasjon, mens de etablerte ikke gjør det, se Figur 8:

Figur 8: Barrierer for innovasjon fordelt på nyetablerte og etablerte SMBer – kvalitative funn

Kapital og kompetanse har ikke en markant forskjell og er begge tilnærmet likeverdige barrierer for nyetablerte og etablerte. De etablerte ser derimot en rekke andre områder som barrierer, deriblant risikovilje, samarbeid, resurstilgang og geografisk nærhet.

Kompetanse

Både RIS LoVe og SMBene løfter frem barrierer knyttet til kompetanse og tilgang til kompetanse som en barriere for innovasjon. RIS LoVe opplever denne barrieren som den mest sentrale, mens hos SMBene er det kun halvparten som anser kompetanse som en barriere.

Kompetansehull blir lagt frem som barriere i segmentet forskning og utvikling, men aller mest i forhold til konkret yrkeskompetanse på utførelse av primærøppgaver i bedriftene. Det er vanskelig å rekruttere personer med fagutdanning inn i distriktene, og også beholde de over tid. Samtidig er det utfordrende å få tilgang på kompetansepersonell (kandidater med mastergrad eller høyere utdanning), hvor rekruttering viser seg å være spesielt utfordrende. Det er stor forskjell mellom bedriftene i Lofoten og Vesterålen på dette punktet. SMBene i Lofoten og Vesterålen påpeker blant annet at reiselivsutviklingen i Lofoten har bidratt til at det er enklere å rekruttere, samt beholde personell. Dette basert på at Lofoten har en sterk internasjonal merkevare som fører til økt bolyst. Som en av respondentene fra en Vesterålsbedrift sa:

«Det er nok lettere for Lofoten per i dag å rekruttere folk og kompetanse, i hvert fall utenfra, det er noe mer sexy med å flytte til Lofoten og Svolvær, enn å flytte til Stokmarknes.» - Stian Frivåg, daglig leder i Vesterålen marine oljer.

Dette utsagnet oppsummerer funn fra flere respondenter om at Lofoten er en sterk merkevare som er trendy, og medfører en økt bolyst og lettere rekruttering. Folk ønsker å bosette seg i Lofoten fordi det blir oppfattet som «kult». Det blir også nevnt spesielt av RIS LoVe at det å tiltrekke seg kompetanse på FoU er generelt vanskelig i hele fylket, som en av respondentene sa:

«Bedriftene er relativt små- og produksjonsorienterte. Det som også karakteriserer Nordland er jo at bedriftene er- De har produksjonsfokus som vi nevnte, men også ganske lav formalkompetanse, og, det å ha – Bare det å ha mastergrader i bedriften og det å få den kompetansen inn i bedriften bygger nettopp sånne relasjoner. Hvis det var lov å ønske seg noe, så skulle vi ønsket oss flere mastergrader i bedriftene i Nordland, og på sikt også flere doktorgrader.» - Bjørn Gjellan Nilsen, Norges Forskningsråd.

Som forskningsrådet påpeker kan master- og doktorgradskandidater være vanskelig å rekruttere, og det er et ønske om økt kompetanse i periferien, spesielt fra RIS LoVes ståsted.

Økonomi

Økonomi blir vektet høyt som barriere av både RIS LoVe og SMBene. Dette innebærer både tilgang på investorkapital, og også likviditet i eget selskap. RIS LoVe vektlegger investorkapital som hovedbarrieren.

SMBene er mer fokusert på:

- egen likviditet
- mangel på tilgang til virkemidler
- vanskeligheter med å få ut virkemidler
- risikoavlastning fra virkemidler i innovasjonsprosesser.

Risikoen i selve prosessen med å hente ut risikoavlastning blir nevnt som en faktor av flere respondenter i SMBene, og som en av dem sa i intervjuet:

«Det er ressurskrevende å skrive søknadene og det er tidkrevende å følge opp og dokumentere. Man må ofte ha revisorgodkjenning og det koster fort 50.000 kroner i tillegg, ut av den søknadssummen som du skal søke opp, så må du ofte gjøre en investering som du får tilbakebetalt sånn at, det er ressursene, det er veldig vanskelig for små bedrifter på grunn av at det er så ressurskrevende.» - Andreas Thorvardarson, daglig leder i Lofotpils AS.

At RIS LoVe også kategoriserer investorkapital som viktig gjenspeiles av respondentene:

«Så er det tilgang på kapital, det vil jo være mindre tilskuddsordninger i fremtiden, så å få på banen den private kapitalen er kjempeviktig. Og så er det det å tiltrekke seg attraktive arbeidsgivere, skape attraktivitet for å etablere seg å starte bedrifter å få tilknyttet seg den kompetansen man trenger.» - Ingrid Sommerli, inkubatorleder i Inkubator Salten.

Respondentene både i RIS LoVe og SMBene poengterer at økonomi og kapital er sentrale barrierer.

Kapasitet

Kapasitet er den tredje største barrieren knyttet til innovasjon i RIS. Kapasitet er tett forbundet med tilgjengelighet til virkemidler. SMBene knytter kapasitet tett til strategisk kapasitet for å frigjøre ressurser til å lære virkemidler godt å kjenne. Dette gjør de for å kunne klare å få ut risikoavlastning til innovasjonsprosjekter. Felles for alle bedriftene er oppfattelsen av at virkemidlene er utilgjengelige og vanskelige å nå. Flere mener de må leie inn spesialkompetanse fra RIS LoVe, eller andre konsulentbyrå, for å kunne få risikoavlastning i form av virkemidler. Flere av respondentene beskriver at systemet er for komplekst og at de veldig ofte heller lar innovasjonsaktivitet ligge, fremfor å bruke ressurser på slikt.

«Helt overordnet så kjennetegnes disse bedriftene med veldig lite administrativ kapasitet, og den administrative kapasiteten som er der har en tendens til å gå veldig

over i de daglige utfordringene og daglige gjøremålene, og, det å få fokus på forskning og utviklingsbiten og ikke minst tilføre ressurser til det om ikke annet bare i form av egen tid er ganske krevende.» - Geir Wilhelm Wold, FOU leder i Vesteraalens.

Som det påpekes her, er det å kunne frigjøre ressurser inn i innovasjonsprosjekter en stor flaskehals. I tillegg har både fiskeri-, havbruk og reiselivsnæringen kapasitetsproblemer i sesonggrunnet økt arbeidsbelastning i disse periodene. Dette gjør at innovasjonsprosjekter ofte må settes på vent mens sesongen pågår.

For å kunne vurdere hvordan SMBer kan håndtere barrierer for innovasjon, er det nyttig å se på hva de kategoriserer som suksessfaktorer.

Suksessfaktorer for innovasjon

Suksessfaktorer kan gi en retning på hvilke faktorer som spiller inn for å øke innovasjonsevnen. Suksessfaktorene som blir rangert høyest av våre respondenter er pågangsmot, risikovilje og kompetanse. Funnene gir en indikasjon på at RIS LoVe peker på at risikovilje og pågangsmot som viktigst. Pågangsmot har et klart flertall som det aller viktigste blant SMBene, deretter kompetanse, så risikovilje. Dette er fremstilt av Figur 9 - suksessfaktorer for innovasjon her:

Figur 9: Suksessfaktorer for innovasjon - kvalitative funn

Flere respondenter fra RIS LoVe og SMBene trekker frem at pågangsmot er viktig for å tørre å satse på de utradisjonelle løsningene, og at det er en nøkkel for å gå komme igang med innovasjon. Man må ha «grit» og «stayerevne» for å komme forbi barrierene og lykkes med satsinger. Det blir poengtert av både RIS og SMB at ved nye ideer som det satses på møter man

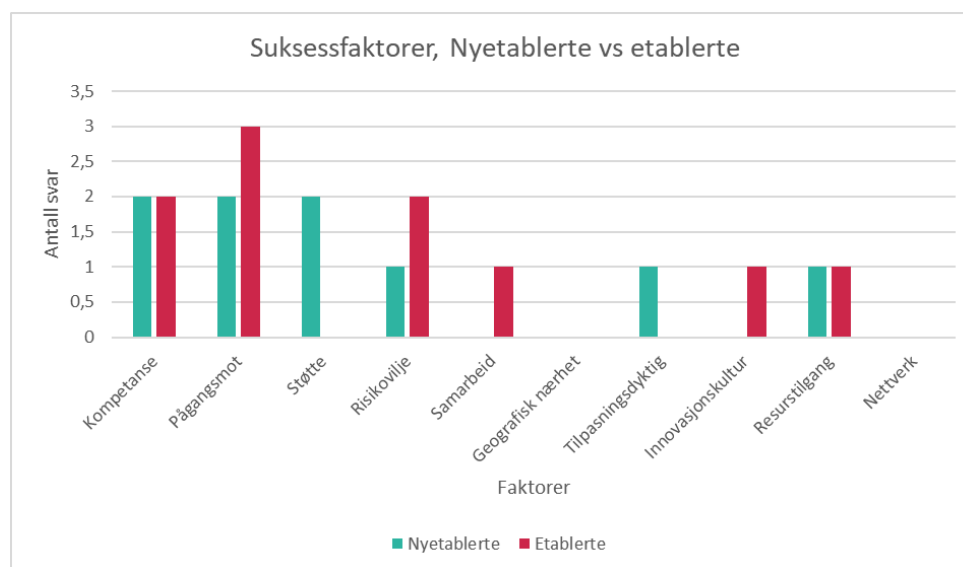
uforutsette utfordringer, og da er det pågangsmotet som gjør at man kan håndtere barrierene og kommer seg videre ut i markedet. Som daglig leder i Lofotpils oppsummerte sine forutsetninger for suksess:

«Hvis man har en liten organisasjon som er endringsvillig og fremoverlent så er det litt lettere å gjøre innovasjonsendringene.» - Andreas Thorvardarson, daglig leder Lofotpils.

Dette bekreftes også av en av aktørene i RIS LoVe:

«Jeg tror det er det å ha evnen til å omstille seg raskt, og gripe de mulighetene som kommer, men samtidig holde fokus på kjernen i bedriften din. Hele tiden ha en tydelig retning å være tro mot den samtidig som du klarer å tilpasse deg endringer som skjer.»
- Ingrid Sommerli, inkubatorleder Inkubator Salten.

I tillegg til pågangsmot blir også risikovilje dratt frem. Både i forhold til kapital, og til å endre produksjon, som Lofotpils her påpeker. Det kan være verdt å merke seg at økonomi og kapital alene, ikke blir pekt på som en suksessfaktor av respondentene. Suksessfaktorer kan variere ut fra modenheten til SMBene og vi har derfor undersøkt om det er en forskjell på nyetablerte og etablerte SMBer i Figur 10.

Figur 10: Suksessfaktorer, nyetablerte vs etablerte - kvalitative funn

Vi ser en indikasjon på at de etablerte har en høyere vektning på samarbeid, innovasjonskultur, risikovilje og pågangsmot enn nyetablerte. De nyetablerte løfter frem støtte og tilpasningsdyktighet, mens de etablerte gjør ikke det.

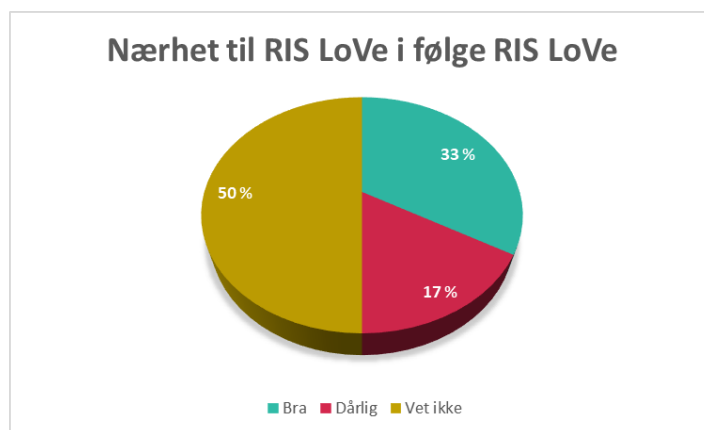
I dette kapitlet har vi identifisert de sentrale barrierene for innovasjon hos SMBer i perifere strøk i Lofoten og Vesterålen, sett fra SMBers ståsted og fra RIS LoVe. Vi har også

sett på hva som defineres som suksessfaktorer for RIS LoVe og SMB. I neste kapittel skal vi gå nærmere inn på ulike former for nærhet som kan påvirke innovasjonskraften.

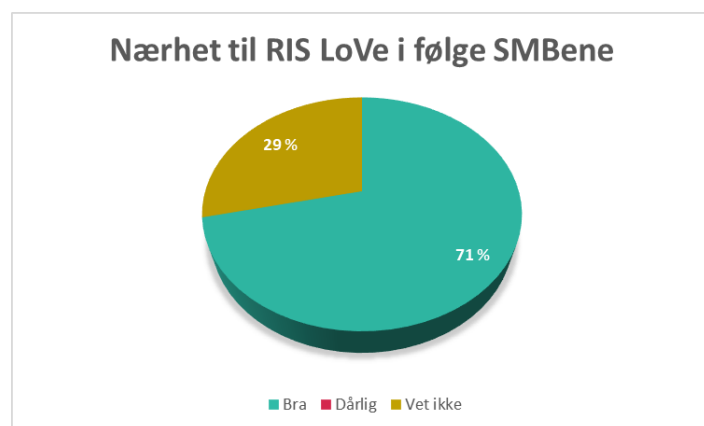
Hvordan kan ulike former for nærhet i RIS bidra til SMBers håndtering av barrierer for innovasjon?

For å kunne komme frem til konkrete forslag for støttefunksjoner som bidrar til å øke innovasjonsevnen, er det viktig å se på hvordan kognitiv-, sosial-, og geografisk nærhet som eksisterer mellom RIS LoVe og SMBene i dag.

Respondentene fikk i intervjuene spørsmål om nærhet mellom RIS LoVe og SMBene. Her er funnene kategorisert i to bulker, en for kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet SMBene og RIS LoVe vist i Figur 11 og en for RIS LoVe og SMB, vist i Figur 12.

Figur 11: Kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet til RIS LoVe for SMB - kvalitative funn

Figur 12: Kognitiv-, sosial-, og geografisk nærhet til bedriftene for RIS LoVe - kvalitative funn

SMBenes respons kan også ha sammenheng med at begrepet «innovasjonssystem» er fremmed, og krevde en del forklaring i selve intervjuet.

Sosial nærhet er ofte knyttet opp til relasjoner knyttet til enkeltindivider i RIS LoVe, og gjenspeiles blant annet i følgende sitat:

«Vi har jo veldig god dialog med næringsfondet i Vågan, og jeg føler at næringsforeningen er flinkere på å sende ut informasjon når det er forskjellige søknader. Jeg har ingen god erfaring med selskaper som skal skrive søknadene for deg mot prosent sum av støtten. Man ender opp med å gjøre mesteparten av jobben uansett, bortsett fra at du nå er nødt til å betale dem i tillegg.» - Andreas Thorvardarson, daglig leder Lofotpils.

Funnene viser at SMBene oppfatter den sosiale nærheten som tilstrekkelig, og at de ikke trenger mer kontakt med RIS LoVe enn de har i dag. RIS LoVe selv er mer kritisk, og er i liten grad fornøyd med dagens tilstand. Det er verdt å merke seg at halvparten av respondentene i RIS LoVe har svart «vet ikke» på spørsmål om de er nære SMBene.

Funnene viser at SMBene oppfatter den geografiske nærheten som tilstrekkelig. De opplever at geografien er ikke til hinder for kontakten med RIS LoVe. RIS LoVe opplever derimot at de burde vært mer geografisk nært SMBene.

Inkubator Salten som er lokalisert i Bodø, forteller om sitt tilbud for å skape kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet på følgende måte:

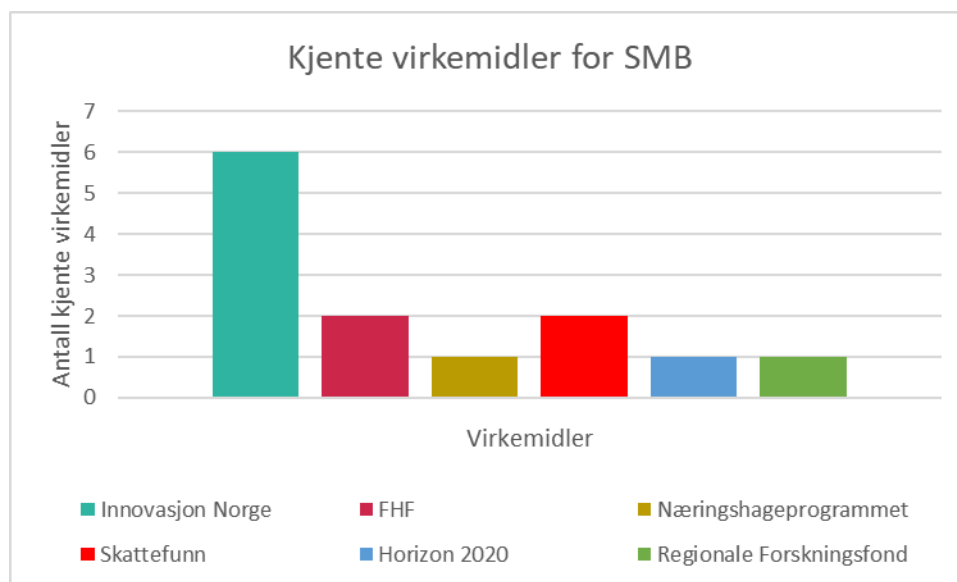
«Vi har et kontorfellesskap her i våre lokaler for inkubatorbedriftene våre og når det er normale tilstander og det er mye folk der så tror jeg de har en kjempeverdi av å møtes, og det å være i lag og ha kollegaer rundt seg for de fleste er alene i teamet sitt. Og det å dra nytte av andre sine erfaringer, og kjenne til hverandre, de kjøper ofte tjenester av hverandre og har samarbeidsprosjekter, men også det å ha noen å kunne spise lunsj med. Spesielt de som ikke har noen kollegaer så er det viktig.» - Ingrid Sommerli, inkubatorleder Inkubator Salten.

Inkubator Salten tilbyr gratis kontorplass til inkubatorbedriftene tilknyttet inkubator Salten. Dette tilbudet er også for bedriftene lokalisert i Lofoten og Vesterålen. For å sette den geografiske nærheten i perspektiv tar det seks timer å kjøre fra Lofoten og Vesterålen til Bodø, hvor lokalene er plassert. Dette betyr i praksis at kontortilbudet som gis i inkubator Salten er lite eller ikke relevant for inkubatorbedrifter lokalisert i LoVe.

Kognitiv distanse mellom RIS LoVe og SMB

For å undersøke kjennskapen SMBene har til ulike støttefunksjoner ble de spurt om hvilke virkemidler de var kjent med i RIS LoVe.

I intervjuene fikk respondentene spørsmål om hvilke direkte virkemidler de har kjennskap til. Kategorisert var de ulike virkemidlene som ble trukket frem som vist i Figur 13 følgende:

Figur 13: Virkemidler som er kjent for SMB – kvalitative funn

Innovasjon Norge er kjent for alle respondentene, men ved spørsmål om hvilke ordninger blir derimot de fleste veldig usikre, og kan ikke redegjøre for dette. Utover innovasjon Norge har kun en respondent kjennskap til SIVAs næringshageprogram, og to respondenter har kjennskap til forskningsrådets ordninger. Det samme gjelder Fiskeri- og Havbruksnærings Forskningsfond. Det interessante er at ingen av respondentene nevner den kommunale førstelinjetjenesten eller kommunenes næringsfond, og heller ikke andre lavterskelordninger som preinkubasjon og inkubatorordningen til SIVA. Nordland fylkeskommunes ordninger er heller ikke nevnt av respondentene som et tilgjengelig virkemiddel. Daglig leder i Lofotprodukter oppsummerer sin erfaring med virkemidler på en ganske beskrivende måte:

«Jeg tror det finnes penger og støtteordninger, men jeg tror at de er pakka inn i en for avansert boks til at mange klarer å åpne den. Det tror jeg skremmer mange fra å søke. De aller minste og kanskje sånn som oss, orker ikke å bruke tid på det, rett og slett, fordi det blir for mye byråkrati og for mye rapportering og dokumentering. Det de virkelig kunne trengt, det er jo å få tilgang på støtteordninger som gjør at vi kan ha jobbet enda mer med innovasjon, når man ikke må ta hele risikoen på egen kappe til enhver tid.» - Øystein Rist, daglig leder Lofotprodukt.

Det er gjennomgående fra SMBene at virkemidlene oppfattes som komplekse og at det medfører en ekstra belastning å nå inn til virkemiddelapparatet. Denne oppfatningen er også bekreftet av RIS LoVe, som en av respondentene våre sa:

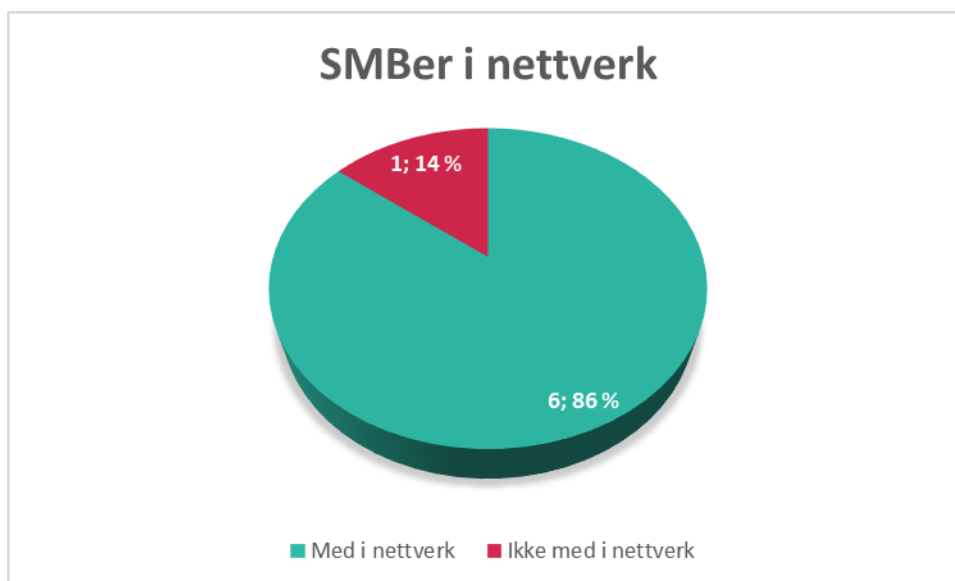
«Jeg opplever jo at det kanskje ikke er så veldig god oversikt over hvilke muligheter som finnes. Og det ser jeg med noen av de bedriftene vi har jobbet med at de har ikke vurdert Innovasjon Norge engang. Hele virkemiddelapparatet har en jobb å gjøre på å være tettere påkoblet, og så tror jeg og at vi må skape mer kultur for å finne den informasjonen som trengs til SMBer og bedrifter at her er det hjelp å få. Og der tror jeg at det med informasjonsdeling til førstelinjetjeneste eller de som sitter på næringsavdelingen i kommunen er veldig veldig viktig.» - Ingrid Sommerli, inkubatorleder Inkubator Salten.

Som Sommerli poengterer her, så oppleves det ofte som at virkemidlene er utilgjengelig for SMBene. Respondenten ser også at de har behov for en bedre informasjonsdeling internt i RIS LoVe og viser til at kognitiv nærhet kan være en sentral nøkkel. For å komme nærmere en løsning, har vi i også analysert kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet i nettverk og klynger.

Geografisk og kognitiv nærhet i nettverk og klynger

For å komme litt mer i dybden på hvordan SMBene jobber sammen med andre aktører, inneholdt intervjuet spørsmål om deres forhold til ulike bransjenettverk, og om de aktivt deltar i bransjenettverk relevant for deres bransje.

Kategorisert var de ulike bedriftenes deltakelse i nettverk som ble trukket frem som vist i Figur 14 følgende:

Figur 14: Oversikt over SMBers deltakelse i nettverk

Majoriteten av SMBene finner nytte i å delta i nettverk, kun én av respondentene deltar ikke i nettverk relevant for deres bedrift. Det kom frem av samtalen at majoriteten er med i nettverk for å kunne få inspirasjon og sparringspartnere. Nettverksform varierer fra klynger til bedriftsnettverk med et regionalt nedslagsfelt. Felles for alle var at de bruker nettverkene aktivt for å utvikle sine egne tanker og ideer, og spiller seg selv god sammen med andre. Alle har fokus på fysiske møteplasser hvor de kan bygge tillit, og sondere for gode samarbeidspartnere. Respondentene ga oss eksempler på hva som er viktig for å skape et godt innovasjonsmiljø. Disse utsagnene viser essensen i funnene, at alle anser den fysiske kontakten som viktig for å bygge relasjoner:

«Vi var og besøkte dette ocean house i Reykjavik, så spurte vi han som ledet det, «hva er den viktigste suksessfaktoren for at dette systemet skal fungere?», og da sa han at man må ha trege kaffemaskiner. «Ok, hvorfor det?» Jo, for det er der folk møtes, de går bort dit, så trykker du på en knapp, så tar det et kvarter å lage en kaffekopp, og poenget er ikke at den skal være så fancy den kaffen, men da står du der og venter, og da begynner du å prate med han som er ved siden av, og det er kanskje litt teit og litt banalt, men det er veldig, veldig mye viktig i det.» - Stian Frivåg, daglig leder i Vesterålen Marine Oljer.

Som forskningsrådet også påpeker:

«Møtepunkter og relasjoner, tillit mellom bedrifter, men også mellom bedrifter og relevant FoU-miljø er viktig for å katalysere utviklingsprosesser og innovasjonsprosesser.» - Bjørn Gjellan Nilsen, Norges forskningsråd.

SMBene ble spurt om de hadde gode samarbeidspartnere, hvilke aktører de jobbet tett med og hvordan de blir kjent. Dette bekrefter både Frivågs og Nilsens utsagn. SMBene jobber alle med bedrifter de har truffet gjennom gamle bekjentskaper, og gjennom fysiske møteplasser.

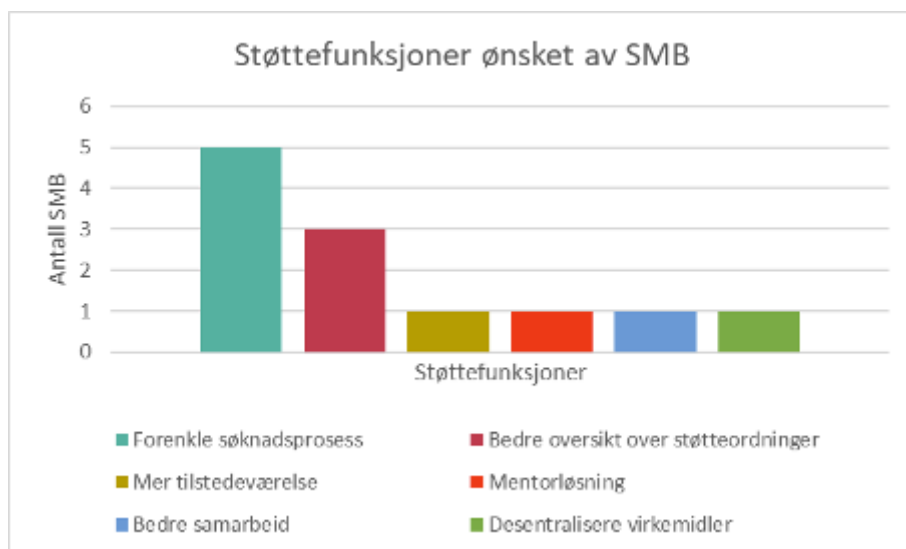
I dette kapitlet har vi kikket på hvordan nærheten mellom SMB og RIS LoVe er i praksis. Funnene viser at virkemiddelapparatet virker skremmende, kompleks og utilgjengelig for de fleste, og at fysiske møteplasser og nettverk er viktig for å ta ned distansen til samarbeidsaktører som kan bidra til å innovere. I neste kapittel skal vi gå i dybden på ulike støttefunksjoner og hvordan man kan optimalisere støttefunksjonene til RIS LoVe for å gi en økt innovasjonskraft til SMBer.

Hvordan kan støttefunksjonene i RIS legge til rette for at SMBer øker innovasjonsevnen sin?

For å kunne forbedre støttefunksjoner som bidrar til økt innovasjonsevne, må vi se nærmere på de ulike støttefunksjonene i RIS LoVe. På spørsmål om hvilke støttefunksjoner som mangler i dag, svarte 71,4% av alle respondentene at støttefunksjonene i seg selv er for utilgjengelig og for lite effektive til å nå ut til SMBene.

SMBs ønske om støttefunksjoner

I intervjuene fikk SMBene i denne studien også spørsmål om hvilke støttefunksjoner de savnet i RIS, og som de mente burde tilrettelegges bedre. Kategorisert var de ulike støttefunksjonene som ble trukket frem som vist i Figur 15 følgende:

Figur 15: Støttefunksjoner ønsket av SMB - kvalitative funn

Gjengangeren fra SMBene var forenklet søknadsprosess, og bedre oversikt over støtteordninger. Respondentene har påpekt at de eksisterende virkemidlene enten ikke er tilpasset bedriftenes behov, eller ikke er tilgjengelig på bakgrunn av at søknadene krever et «språk» som bedriftene ikke kan. Respondentene har alle erfaringer fra å jobbe med innovasjon, noen har ingen erfaring med selve RIS LoVe og har heller ikke vært i kontakt med innovasjonsselskapene. Daglig leder i Holmen Lofoten forklarte sin opplevelse med virkemiddelapparatet slik:

«Jeg tenker jo at mye kompetanse hemmer, når jeg sier mangel på kompetanse, så trenger det ikke å være at de ikke er kompetente de som er der, men at det er for lite folk, både på den ene og andre plassen. Jeg tror at her ute hos oss, så er politikken og kommuneadministrasjonen til dels hemmende. Du må nå midlene før du gir opp, mens du er i stand til å gjennomføre. Det skjer så mye og det endrer seg så fort, at du rekker nesten ikke å komme i gang med endringene dine før du faktisk må justere litt igjen.» - Ingunn Rasmussen, daglig leder Holmen Lofoten.

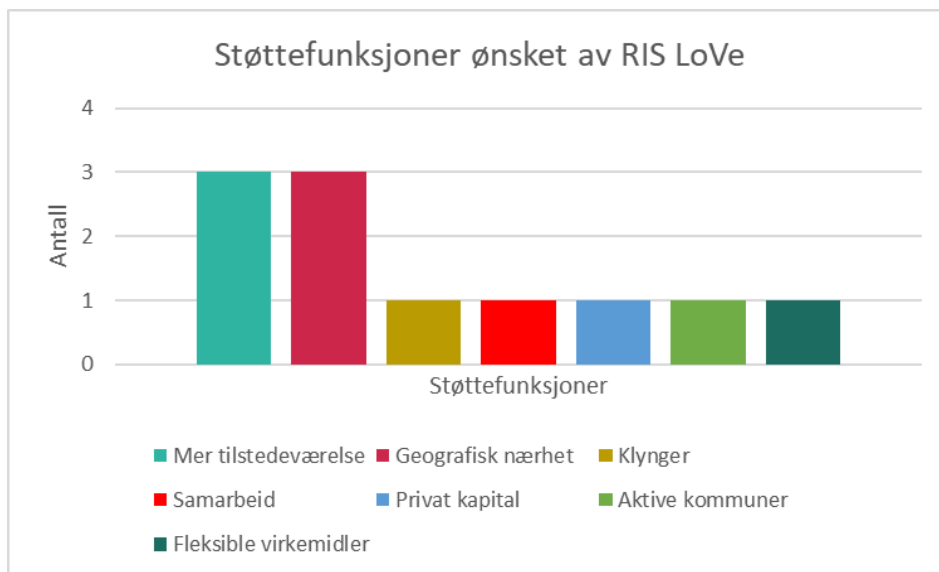
Som Rasmussen poengterer; når virkemidlene har liten fleksibilitet og lang saksbehandlingstid, risikerer SMBene at de mister konkurransefortrinnet før de kommer i gang.

SMBene med lang erfaring innenfor virkemidler og støttefunksjoner, og som har vært gjennom løp med Skattefunn, Forskningsrådet, Innovasjon Norge, og flere av de nasjonale programmene, har ofte investert i søknadskompetanse fra eksterne samarbeidspartnere med denne type kompetanse. Disse har gjerne også vært involvert gjennom nasjonale programmer

som Næringshageprogrammet og kjenner godt til aktørene i RIS LoVe. De mindre bedriftene har ofte ikke økonomiske midler til å kjøpe denne kompetansen og faller derfor utenfor.

Det er liten kunnskap fra gründerbedriftene om SIVAs programmer som preinkubasjon, inkubator og/eller næringshageprogrammet.

RIS LoVe på sin side har som forventet et litt annet perspektiv på hvordan man kan bedre støttefunksjonene. Kategorisert var de ulike støttefunksjonene RIS LoVe trakk frem som vist i Figur 16 som følgende:

Figur 16: Støttefunksjoner fra RIS LoVe – kvalitative funn

RIS LoVe trekker frem «mer tilstedeværelse» og «geografisk nærhet» som de hovedpunktene som bør forsterkes og prioriteres. Seniorrådgiver for næring i Nordland fylkeskommune kommenterer tendensen slik:

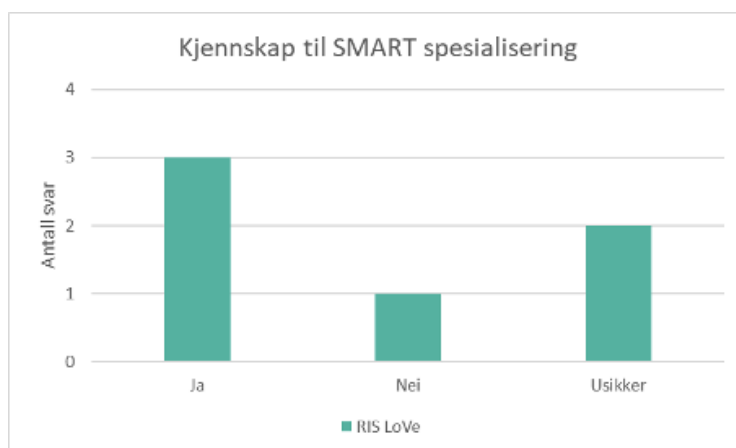
«Innovasjon Norge, særlig de regionale kontorene, får mer en forvaltningsfunksjon enn en utviklingsfunksjon. Det blir virkemidler og forvaltning som får fokus, og det vil svekke rollen som dialogpartner med fokus på bedriftsutvikling. Vi trenger et Innovasjon Norge som er aktivt oppsøkende og som kan bistå bedriftene i tilrettelegging for utviklingsprosjekter.» - Terje Stabæk, seniorrådgiver for næring i Nordland Fylkeskommune.

For å kunne ha støttefunksjoner lokalt, er sentrale føringer i form av næringsstrategi som fundament for disse støttefunksjonene viktig. I Nordland Fylke er blant annet SMART spesialisering fundamentet i den regionale næringsstrategien og legger grunnlaget for

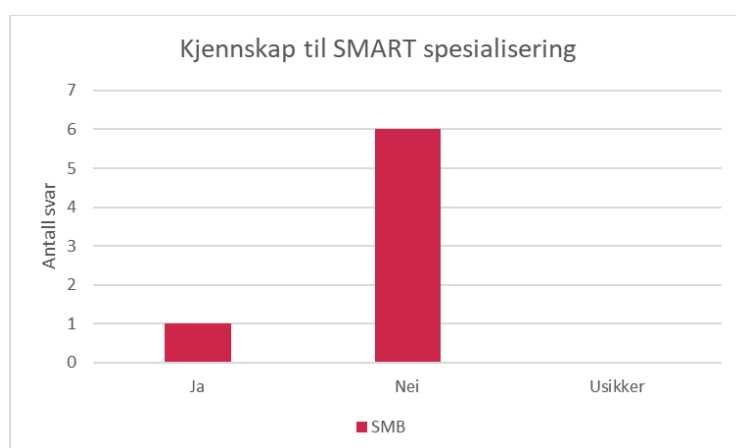
strukturen i RIS LoVe. Vi har analysert forankringen og kjennskap SMART spesialisering, for å undersøke om SMART spesialisering er kjent både hos RIS LoVe og SMBene.

SMART spesialisering setter føringer for regionale støttefunksjoner

SMART spesialisering er en av fundamentene i Nordland fylkeskommunes næringsstrategi. Næringsstrategien legger føringer på hvordan støttefunksjonene skal være konstruert, og hvilke tiltak som skal prioriteres. Denne strategien dekker aktiviteten i RIS LoVe og bør være førende for hvordan man jobber med innovasjon og næringsutvikling i regionen. På bakgrunn av dette har vi i vår studie spurt utvalget om de kjenner til SMART spesialisering, og på dette fikk vi følgende respons, se Figur 17 og Figur 18 – kjennskap til SMART Spesialisering RIS LoVe. Vi ser stor variasjon blant aktører i RIS LoVe og SMBer i forhold til kunnskap og kjennskap til SMART spesialisering, som presenteres i disse to figurene:

Figur 17: Kjennskap til SMART spesialisering RIS LoVe- kvalitative funn

Figur 18: Kjennskap til SMART spesialisering, SMB - kvalitative funn

Det er interessant å se at halve RIS LoVe vet faktisk ikke hva SMART spesialisering er eller er usikker på om de har hørt begrepet. I intervjuene bekreftes det også at de ikke har et aktivt forhold til den regionale næringsstrategien. Dette gjenspeiles også av inkubatorleder Salten:

«SMART spesialisering kjenner jeg egentlig ikke godt nok til for å kunne si noe om. Men på generelt grunnlag så synes jeg at mange slike strategiske beslutninger som blir tatt, ikke blir implementert i næringslivet godt nok. Dette burde absolutt bli bedre. Innovasjonssystemet som helhet, er viktig.» - Ingrid Sommerli, leder Inkubator Salten.

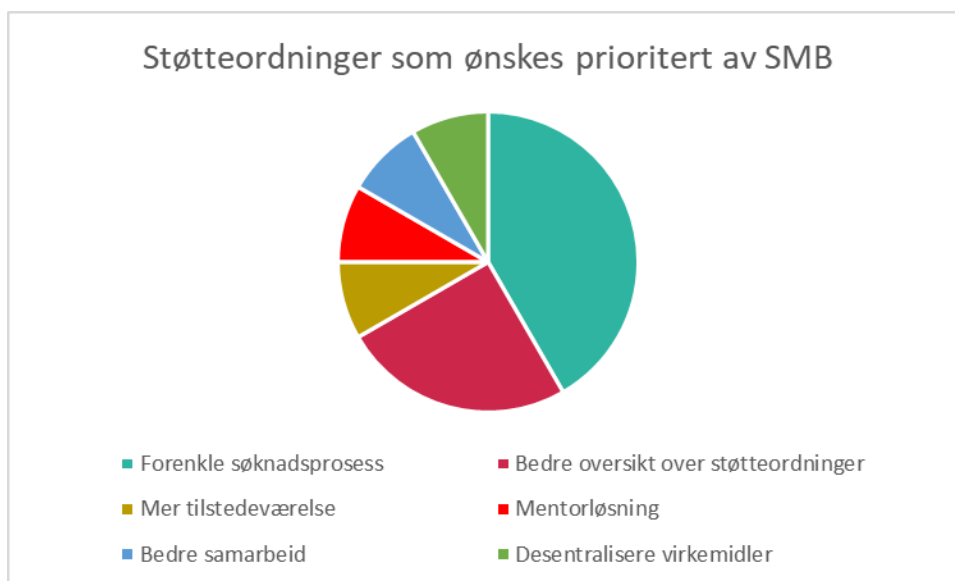
Dette utsagnet gir en indikasjon på at RIS LoVe selv merker en mangel på kunnskap i forhold til regional næringsstrategi, og en samlende retning for aktørene i RIS LoVe. Denne indikasjonen er enda tydeligere hos SMBene, som en av respondentene svarte på spørsmål om han visste hva SMART spesialisering var:

«SMART spesialisering? Nei, det vet jeg ikke hva er. Hvis det er et begrep så har jeg ikke peiling» - Einar Roger Pettersen, daglig leder i Melbu systems.

Dette utsagnet gjenspeiler funnene våre om at SMBene i stor grad ikke har kjennskap til SMART spesialisering. Den ene respondenten som har svart ja, var tidligere daglig leder i det regionale innovasjonsselskapet Egga Utvikling. Dette viser en indikasjon på at SMBene ikke har noe aktivt forhold til den regionale næringsstrategien.

Støtteordninger som anbefales av SMB i LoVe

SMBene ble i intervjuet spurt om de kunne gi en prioritet til hvilke støtteordninger som burde være etablert eller forsterket. Kategorisert var de ulike støttefunksjonene respondentene trakk frem som vist i Figur 19 som følgende:

Figur 19: Støtteordninger som bør prioriteres – kvalitative funn

Majoriteten av SMBene trakk frem dette med forenkling av søknadsprosess til virkemidler som et hovedfokus. Dette henger sammen med andre prioritert som er bedre oversikt over støtteordninger. Som beskrevet av en av respondentene:

«Det blir en kjepphest for meg at du nesten må ha jobbet i systemet for å greie å få gode nok søknader som får ut nok penger. Så mener jo ikke de det selv, det er jeg jo fullstendig klar over.» - Einar Roger Pettersen, daglig leder Melbu systems.

Det Melbu Systems her påpeker, er at RIS selv mener systemene og støttefunksjonene er bedre enn de oppleves i praksis av SMBene. I tillegg til disse kategoriene nevnes «mer tilstedeværelse», «mentorløsning», «bedre samarbeid» og «desentraliserte virkemidler» likt.

For å kunne benytte støttefunksjonene i RIS LoVe er det viktig å kjenne til de ulike støttefunksjonene, samt fundamentet de bygger på. I dette avsnittet er det tydelig at SMBene og RIS LoVe er enige om at støttefunksjonene er for lite kjent, og at kunnskapen om det strategiske grunnlaget i den fylkeskommunale strategisatsingen er lite kjent for RIS LoVe og SMBene.

Oppsummering empirikapitlet

I empirikapitlet har vi startet med å presentere utvalget i studien, for så å gå inn i dybden på funnene våre. Våre funn er oppsummert i Figur 20:

EMPIRI OPPSUMMERING

HVORDAN HÅNTERER
SMBER TILKNYTTET RIS
BARRIERER FOR
INNOVASJON?

BARRIERER FOR INNOVASJON

KOMPETANSE
ØKONOMI/KAPITAL
KAPASITET

SUKSESSFaktor ER FOR INNOVASJON

KOMPETANSE
PÅGANGSMOT
RISIKOVILJE

HVORDAN KAN ULIKE
FORMER FOR NÆRHET I RIS
BIDRA TIL SMBERS
HÅNTERING AV BARRIERER
FOR INNOVASJON?

SMB

OPPFATTER AT KOGNITIV-
OG GEOGRAFISK NÆRHET
ER GOD

HAR LAV KJENNSKAP TIL
VIRKEMIDLER OG
STØTTEFUNKSJONER I RIS
LOVE

OPPLEVER AT DELTAKELSE I
NETTVERK OG KLYNGER ER
VIKTIG

RIS LOVE

OPPFATTER KOGNITIV- OG
GEOGRAFISK NÆRHET SOM
DÅRLIG

OPPLEVER AT DELTAKELSE I
KLYNGER OG NETTVERK ER
VIKTIG

HVORDAN KAN
STØTTEFUNKSJONENE I RIS
LEGGES TIL RETTE FOR AT
SMBER ØKER
INNOVASJONSEVNE SIN?

ANBEFALTE STØTTEORDNINGER

FORENKLET
SØKNADSPROSESS

BEDRE OVERSIKT OVER
STØTTEORDNINGER

RIS LOVE ØNSKER STØTTEFUNKSJONER SOM

MER TILSTEDEVÆRELSE
GEOGRAFISK NÆRHET

SMB ØNSKER STØTTEFUNKSJONER SOM

FORENKLET SØKNADSPROSESS
BEDRE OVERSIKT OVER
STØTTEORDNINGER

Figur 20: Oppsummering av empirikapitlet - kvalitative funn

Drøfting

Vi har til nå sett på det teoretiske rammeverket for,

1. Barrierer for innovasjon.
2. Hvordan nærhet kan bidra til å minimere barrierene.
3. Hvordan støttefunksjoner i RIS kan optimaliseres og bidra til å øke innovasjonsevnen til SMB.

I empirien presenterte vi funnene fra våre undersøkelser, som er grunnlaget for drøftingen i dette kapitlet. Her skal vi drøfte de ulike barrierene for innovasjon i RIS LoVe, hvordan nærhet kan bidra til å minimere barrierene for innovasjon, og hvordan støttefunksjoner i RIS LoVe kan optimaliseres for å øke innovasjonsevnen til SMBene.

Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 1

Forskningsspørsmål 1: «*Hvordan håndterer små og mellomstore bedrifter tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?*»

Gjennom vår analyse har vi funnet at barrierer for innovasjon i Lofoten og Vesterålen (LoVe) er økonomi, kompetanse og kapasitet.

- *Kompetanse* som er en «*barriere som påvirker innovasjon*» kan være en direkte årsak til at beslutningen av innovasjon blir tatt før man i det hele tatt har kunnskapen til å se muligheten for å realisere innovasjon.
- *Økonomi* som «*finansiell barriere*» er i form av at SMBene mangler risikoavlastning og tilgang på virkemidler. De mer etablerte opplever virkemidler som en ekstra investeringskostnad da de kjøper søknadskompetanse for å få risikoavlastning.
- *Kunnskap* er en «*ikke-finansiell*» som vektlegges av RIS og SMB. Spesielt blir det tatt frem kunnskap om virkemidler for risikoavlastning (Silva et al., 2022, s. 25-60).

Det er ulik oppfatning på hva som er barrierer for innovasjon mellom RIS LoVe og SMBene lokalisert i LoVe.

Kompetanse er vektet høyt som barriere av SMBene i våre empiriske funn, og vektet tyngst av RIS LoVe som barriere. Dette er i tråd med Onsagers studie som viser at både kompetanse og økonomi er blant de viktigste barrierene for innovasjon. Funnene støtter også opp om at det er vanskeligere å rekruttere sterkt spisset kompetanse i perifere strøk, sammenlignet med sentrale strøk (Onsager, 2010, s. 26-33). Ikke-finansielle barrierer som

kompetansedeling, og kunnskapsbygging kan være en direkte barriere som hindrer økt innovasjon, som påpekt og bekreftet av våre funn fra SMBene i studien (Silva et al., 2022, s. 48-50). Våre funn kan gi en indikasjon på at en av årsakene til at innovasjonsgraden i periferien er lavere enn i urbane strøk er at barrieren direkte påvirker beslutning om innovasjon (Silva et al., 2022, s. 48-50) og bør undersøkes videre. Det er interessant å se at RIS LoVe vektlegger kompetanse høyere enn SMBene selv.

Økonomi blir trukket frem som en barriere for innovasjon både av RIS Love og SMBer. SMBene har et tydeligere og sterkere fokus på at økonomi er en sentral barriere. Kategorisering av behov for kapital i ulike faseinndelinger viser at selv om forskning baserer seg på teknologibedrifter, er det likevel en verdi i denne kategoriseringen opp mot våre SMBer, spesielt SMBene som har teknologi og produktutvikling som en del av sin virksomhet. Studier påpeker at oppstarts- og etableringsfasen er kritiske kapitalmessig, og har beskrevet tre fallgruver som sentrale. Disse er «ikke behov i markedet», «gikk tom for kapital» og «ikke riktig team- kompetanse, motiver og egenskaper» (Reitan, 2016, s.72-89). Både SMBene og RIS LoVe trekker frem de to sistnevnte som barrierer de opplever i forhold til sitt innovasjonsarbeid.

SMBene anser økonomi (da i form av likviditet) og kapasitet/ressurser som de største barrierene som de opplever i sitt virke. Denne indikasjonen kan ha sammenheng med at RIS opererer på et strategisk nivå (utforming og implementering av regionale strategier og handlingsplaner for sine områder), mens SMBene ofte kan ha fokus på mer taktisk nivå (kunder, markeder og produksjon).

Den tredje barrieren som er løftet frem av SMBene i studien, er kapasitet og kompetanse innen søknadsskriving. Det er et klart paradoks at virkemidler som skal risikoavlaste for å stimulere til innovasjon og utvikling i SMBer blir oppfattet som en barriere som er kompleks og utilgjengelig av SMBene selv. Vi finner også en tendens på en forskjell mellom SMBene her. De nyetablerte SMBene definerer tilgjengeligheten til virkemidlene som en barriere, mens de etablerte ser på det som en utfordring de løser via støttefunksjoner i RIS LoVe. Denne differansen bekrefter Reitans faseinndeling (Reitan, 2016, s. 79) samtidig som den bekrefter at dynamiske kapabiliteter i RIS er nødvendig for å optimalisere innovasjonsevnen til SMBer (Niosi, 2018, s. 329-355).

Videre har vi analysert og innhentet data på suksessfaktorer for innovasjon, for å undersøke om suksessfaktorene samsvarer med barrierene, og om det er en korrelasjon.

Suksessfaktorene som blir rangert høyest av respondentene er *pågangsmot*, *risikovilje* og *kompetanse*. RIS LoVe vektet risikovilje og pågangsmot som viktigst. SMBene har derimot et klart flertall på at det aller viktigste er pågangsmot, dernest kompetanse, så risikovilje. Det bekreftes i intervjuene at tankesett og innovasjonskultur er en gjennomgående faktor for at man skal kunne ha en god innovasjonsevne, og for at innovasjon skal vedvare i bedriftene (Kahn, 2018, s. 453-460). SMBene bekrefter også at for å kunne finne løsninger, omorganisere seg og skape nye produkter, kreves en dynamisk bedrift som evner å omstille seg til markedenes behov (Schilling, 2017, s. 48-50).

Et annet interessant funn er at RIS LoVe løfter frem støtte, geografisk nærhet, ressurstilgang og nettverk likt. Det er derimot interessant å se at SMBene ikke nevner geografisk nærhet som en suksessfaktor, det samme gjelder økonomi. Selv om økonomi får en høy rangering som barriere for innovasjon, oppleves det ikke som en suksessfaktor for innovasjon.

Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 2

Forskningsspørsmål 2: *«Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til å overkomme barrierer?»*

For å kunne svare på dette spørsmålet må vi se på hvilke former for nærhet som er sentrale for RIS LoVe og SMBene i våre utvalgte regioner. Gjennom vår analyse har vi funnet en differanse mellom RIS LoVe og SMBene. RIS LoVe oppfatter kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet til SMBer som dårlig. SMBene oppfatter kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet som god. SMBene har lite kunnskap om støttefunksjoner i RIS LoVe og lite kunnskap om nasjonale støttefunksjoner generelt. Både RIS LoVe og SMBene opplever nettverk og klynger som viktige arenaer for å øke innovasjonsevnen sin.

Med utgangspunkt i RIS LoVes vurdering av mer tilstedeværelse og geografisk nærhet som faktor, så viser studier at dynamisk tilnærming til å støtte innovasjon hos SMBer overgår den geografiske nærheten (Niosi, 2018). Dette bekreftes også av andre studier som viser at kognitiv nærhet er viktigere enn geografisk distanse (Molina-Morales et al., 2011, s. 242-247). Våre funn indikerer at behovsbildet er ulikt mellom SMBene og RIS, og Niosis studie kan gi en implikasjon på at man da ikke henter ut den optimale verdiskapingen som virkemidlene kunne fått ut ved å være mer dynamiske i forhold til behovsavklaring. Samtidig viser forskningen til O'Connor et al. at for å optimalisere innovasjonskraften er leverandørsamarbeid

mer gunstig, fremfor konsulenter og andre aktører i verdikjeden (O'Connor et al., 2020, s. 637-648).

Det er interessant å se at SMBene oppfatter at nærheten til RIS LoVe er god, samtidig som RIS selv ikke er av samme oppfattelse. Selv om SMBene oppfatter deres sosiale nærhet til RIS LoVe som god, beskriver de likevel et ønske om mer tilgjengelig støtte. Dette gir en indikasjon på at den sosiale nærheten er svak, i form av at den gjensidige avhengigheten ikke er likeverdig (Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89). Dette kan ha sammenheng med at SMBene ikke er kjent med begrepet «innovasjonssystem», og har lite kunnskap om strukturen i RIS LoVe.

SMBene ble i intervjuene spurt om hvilke virkemidler de har kjennskap til. Dette gjorde vi for å få en oversikt over i hvor stor grad de kjenner til de ulike mulighetene som ligger i RIS. SMBene kjente best til Innovasjon Norge. Når det gjelder hvilke konkrete støtteordninger Innovasjon Norge har, blir majoriteten av respondentene usikker. Noen få SMBer har kjennskap til virkemidler som Fiskeri- og Havbruksnæringens Forskningsfond, Norges Forskningsråd, og kun en av SMBene vet hva Næringshageprogrammet til SIVA er. Ingen av SMBene nevner preinkubasjon og/eller inkubator, eller kommunalt næringsfond. Hvis man skal sørge for at virkemidlenes nedslagsfelt er likt for alle, bør informasjon tilgjengeliggjøres slik at alle bedrifter får kjennskap til de virkemidlene som faktisk er tilgjengelig (Aarsæther og Nyseth, 2007, s. 5-28). Ved å tilgjengeliggjøre informasjon gir man rom til uformelt samspill, og bidra til utfoldelse av innovativ aktivitet og skape sosial nærhet (Aarsæther og Nyseth, 2007, s. 5-28; Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89).

SMBer er mer kapable til å både absorbere kunnskap, og benytte den kunnskapen når de samarbeider med SMBer som er lik dem selv (O'Connor et al., 2020, s. 637-648).

For å kunne gjøre dette er samspill og nettverk sentralt. SMBer med likt kunnskapsnivå har større muligheter for å kunne samarbeide godt, og også innovere ved å lære av hverandre (Molina-Morales et al., 2011, s. 231-238; O'Connor et al., 2020, s. 637-638).

Ved spørsmål om SMBene deltar i bransjespesifikke nettverk, svarer 87% at de deltar i nettverk. De fleste SMBene oppgir at de deltar for at de føler relevans med tanke på å finne sparringspartnere å dele kunnskap med. De føler at det å lære fra andre aktører i samme verdikjede er viktig og inspirerende i deres innovasjonsarbeid (Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89). De oppgir også at nettverk er viktigere enn geografisk nærhet, noe som også bekrefter Jespersens studie som viser at de sosiale relasjonene bidrar til å ta ned geografiske hindringer (Jespersen et al., 2018, s. 879-904) og Aarsæther og Nysæthers funn om at nettverk fungerer best når de har en uformell praksis i innovasjonsarbeid (Aarsæther og Nyseth, 2007, s. 26-28).

Våre kvalitative funn bygger også opp om at nettverk og klynger oppstår som resultat av spin-offs, og er en akselerator for økt innovasjon og vekst, da intervjuobjektene har poengtert dette i relasjonskartleggingen (Niosi, 2018, s. 360-390).

I vår studie varierer nettverksvariantene hos SMBene fra små lokale nettverk med felles tema, til større nasjonale klynger under Arena Pro-strukturen. SMBene bekrefter at årsakene til deltakelse i stor grad er at de ønsker effektene som er skissert oppsummert av Niosi hentet fra «*innovation systems, policy and management*» (Niosi, 2018 s. 363). SMBene ønsker å bygge nære relasjoner til andre bedrifter (Steinmo & Rasmussen, 2015, s. 1250-1259).

For å kunne minimere barrierene for innovasjon kan det å øke den kognitive-, sosiale- og geografiske nærheten være en løsning. Felles for våre intervjuobjekter var at de bruker nettverkene aktivt for å utvikle sine egne tanker og ideer, og spille seg selv god sammen med andre. Alle har de fokus på fysiske møteplasser hvor de kan bygge tillit, og sondere for gode samarbeidspartnere, samt bygge sosial nærhet til hverandre (Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89).

Det fysiske fokuset når det gjelder å bygge tillit viser på den andre siden at en viss geografisk nærhet og tilstedeværelse også er av betydning (Yang & Ren, 2021, s. 12-13). For å kunne fullt ut optimalisere absorberingskapasiteten vil det i en slik sammenheng være viktig at de man samarbeider med har et tilnærmet likt kunnskapsnivå (Cooke et al., 2011, s. 211).

Våre funn bekrefter i stor grad at sosial nærhet i form av tillit og kommunikasjon er viktig, og blir forsterket etter hvert som bedriftene vokser (Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89; Niosi, 2018, s. 350-370).

Kognitiv nærhet er også en viktig forutsetning for å dele, overføre og tilegne seg kunnskap mellom bedrifter, og er dermed viktig for innovasjonsevnen (Molina-Morales et al., 2011, s. 242-247). Ved å forsterke både geografisk-, sosial- og spesielt den kognitive nærheten, vil man ifølge litteraturen og våre funn, kunne bidra til økt innovasjonsevne.

For å bidra til en større kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet vil følgende tiltak kunne bidra:

- Etablere en lokal ressurs i kommunene som til enhver tid er oppdatert på RIS og kan veilede gjennom alle støttefunksjonene i RIS
- Etablere et samarbeidsforum for RIS LoVe og SMB i LoVe
- Lokal tilstedeværelse av nasjonale og regionale virkemidler (Innovasjon Norge, Inkubator Salten, Forskningsrådet, Nordland fylkeskommune o.l.) med minimum en fast kontordag per uke.

For å kunne bidra til å minimere barrierer knyttet til kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet, er støttefunksjoner viktig. Disse forslagene vil kunne være med å minimere distansen og øke nærheten mellom RIS LoVe og SMBene.

Vi skal nå drøfte hvordan støttefunksjoner i RIS LoVe kan legge til rette for økt innovasjonsevne hos SMB.

Drøfting av funn relatert til forskningsspørsmål 3

Forskningsspørsmål 3: *«Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?»*

Av våre respondenter svarte 71,4% på spørsmålet om hvilke støttefunksjoner som mangler i dag at; *«støttefunksjonene i seg selv er for utilgjengelige og for lite effektive i å nå ut til SMBene»*. For å kunne bidra til en god nasjonal innovasjonspolitik som bidrar til økt innovasjonsevne trengs desentraliserte virkemidler og støtteordninger for å kobles opp mot kunnskapsaktører som kan bidra (Niosi, 2018, s. 54-59). Det er helt sentralt at SMBene i periferien får koblingen til RIS for å kunne hente ut gevinsten av de støttefunksjonene som faktisk finnes. Ved å gjøre dette vil man optimalisere innovasjonsgraden og bidra til en økt innovasjonsevne (Niosi, 2018, s.64-70). Vår studie gir en indikasjon på at støttefunksjonene i form av virkemidler er for utilgjengelige til å kunne hente ut optimale resultater. Det at Næringshageprogrammet, inkubatorordning og preinkubasjon er fremmedord for SMBene gir også en klar indikasjon på at de heller ikke kan dra nytte av disse virkemidlene. Dette er et felt som bør studeres i mer detalj, for å kunne utforme og måle et system som gir rom for dynamiske kapabiliteter i RIS LoVe.

I Vesterålen og Lofoten er det mange SMBer. Det er derimot få FoU miljø- og virkemiddelaktører. Denne strukturen gjør at RIS har klare utfordringer i form av både organisatorisk ensformighet, fragmentering og innelukking (Steinmo, et al., 2018, s. 234-236).

Det er et klart paradoks at RIS sin tilnærming til hvilke støttefunksjoner som bør forsterkes og/eller etableres er ulikt fra SMBenes oppfatning. Tiltak for å forsterke SMBenes innovasjonsevne bør adressere konkrete behov hos SMBene (Niosi, 2018, s. 360-390). For å kunne gjøre en slik endring bør det foreligge en felles forståelse av hva behovene er. Dette studiet gir en indikasjon på at behovsbildet er ulikt hos RIS LoVe og SMBene. RIS LoVe fokuserer på FoU og kompetanse, og ønsker å bidra til å forsterke dette med å være mer til stede i periferien. SMBene derimot ønsker å få virkemidler for innovasjon lettere tilgjengelig

og mindre byråkrati for å kunne bruke ressursene sine utelukkende på innovasjon fremfor innhenting av risikoavlastning. Denne differansen kan indikere at RIS LoVe ikke anerkjenner eller forstår bedriftenes innovasjonsmodenhet. Samtidig viser RIS LoVe at de har liten kunnskap om hvorvidt de er nære SMBene. Kanskje kan det å komme tettere på SMBene bidra til at behovsforståelsen kan bli forbedret og føre til at støttefunksjonene optimaliseres.

Niosi argumenterer for at hvis støttefunksjonene skal være treffsikre og gi størst mulig avkastning for både samfunn og aktører, må føringene i tilskuddsordningene og virkemidlene være konkrete på hva som ønskes som utfall av prosjekter. For å treffe godt med virkemidler må behovsbildet være godt, og RIS med støttefunksjoner må være dynamiske i forhold til omgivelsene rundt (Niosi, 2018, s. 360-390). Når det er en stor differanse mellom SMBenes uttrykte behov, og RIS LoVes oppfattelse av SMBenes behov, vil man ikke oppnå en optimalisering. For å sikre SMBenes innovasjonsevne, bør det vurderes tiltak for å sikre en tettere dialog, og et mer dynamisk RIS LoVe. En bedre tilstedeværelse fordrer geografisk nærhet. Det må lages et system for behovsavklaring og dialog opp mot SMBene for å sikre kontinuerlig oppfølging og tilbakemeldinger, samt etablere flere møteplasser hvor man kan jobbe mot et felles kognitivt nivå, og på den måten ta ned den kognitive distansen slik at man optimaliserer mulighetene for innovasjon.

Med Reitans kategorisering (Reitan, 2016, s. 78) vil støttefunksjoner ved form av tilstedeværelse og geografisk nærhet være nyttig for helt ferske oppstartsbedrifter, eller bedrifter som er inne i en strategisk utviklingsfase. Dette støtter opp om Niosis funn, i form av at den dynamiske tilnærmingen til støttefunksjoner er viktig for å treffe SMBenes behov best mulig i de fasene de befinner seg i (Niosi, 2018, s. 64-70). I RIS LoVe er det inkubatorordningen som er tiltenkt tidligfase bedrifter og nyetablerte. Denne er lokalisert i Bodø gjennom Inkubator Salten. Studier viser at geografisk nærhet er viktig for tidligfase bedrifter, og en større tilstedeværelse i RIS LoVe vil kunne føre til økt innovasjon for nyetablerte bedrifter. Det vil være sentralt med måling og kontinuerlig evaluering av mål for støttefunksjonene for optimalisering av RIS LoVe (Silva et al., 2022, s. 72-101). Samtidig bekrefter dette studiet at geografisk nærhet kan ha en nytteverdi i forhold til tillit og kommunikasjon spesielt oppstrøms og nedstrøms i verdikjedeperspektiv (Knoben & Oerlemans, 2006, s.71-89; Yang & Ren, 2021, s. 12-13).

Ved spørsmål om hvilke støtteordninger som bør forsterkes av RIS LoVe var det et tydelig ønske fra SMB om å *«forenkle søknadsprosesser til å nå inn i virkemiddelapparatet»*. Dette henger sammen med *«bedre oversikt over støtteordninger»*. For å oppnå optimalisert innovasjonsevne er det viktig at SMBene ikke lager innovasjonsprosjekter for å passe inn i

støtteordningene (Niosi, 2018, s. 68-70), men etter faktiske behov i markedet. For umodne bedrifter er det å nå frem til gode støtteordninger for risikoavlastning, et viktig fundament (Reitan, 2016, s. 78). Våre funn bekrefter at nasjonal-, regional- og lokal innovasjonspolitik bør tilstrebe å etterkomme SMBenes behov for et forenklet system, slik at de enklere kan kobles opp med både risikoavlastning og andre støttefunksjoner, og på den måten vil man forsterke innovasjonsevnen og bidra til økt verdiskaping, lokalt, regionalt og nasjonalt (Onsager, 2010, s. 26-33). Det er et uttrykt behov for mobiliseringsmidler som kan hjelpe i tidligfase for nyetablerere. Slike mobiliseringsmidler bør være strukturert med tydelige mål. Metoden for å nå målene kan og bør være fleksible. Ved å tilby en mobiliseringsstøtteordning som faktisk treffer bedrifter i ulike faser, må det være rom for innovasjon. I stedet for et fastsatt skjema, som låser aktivitetsforløpet og metodikken, bør skjemaene være strukturert i forhold til måloppnåelsen. Det kunne vært interessant å sett på en organisering hvor RIS LoVe eksempelvis gjennom støttefunksjonene faktisk bistår med selve søknadsprosessen som en del av støttefunksjonen.

Våre funn viser også at jo ferskere SMBene er, dess mindre kunnskap har de om RIS LoVe og hvordan de kan få støtte til å realisere sine innovasjoner. Studien vår indikerer at RIS LoVe har et forbedringspotensial når det gjelder effektiv praksis for å øke innovasjon. Det ligger et mulighetsrom i støttefunksjonene for å stimulere økt innovasjonsevne hos SMBene (Niosi, 2018, s.70-74).

Analysen vår viser en indikasjon på at støttefunksjonene i RIS LoVe slik de foreligger i dag, prioriterer veletablerte SMBer. Dette kan ha en ekskluderende effekt for nyetablerte med gode innovasjonsprosjekter. Det er viktig å tilegne dynamiske kapabiliteter innenfor RIS LoVe for å optimalisere innovasjonsgraden i hele periferien (Niosi, 2018, s. 329-355).

Hvis man som i refleksjonen over hadde etablert en mobiliseringsordning hvor søknadsskriving og prosess var dekket gjennom RIS LoVe kostnadsfritt, vil man kunne risikoavlaste de nyetablerte i den delen av prosessen som de finner tyngst.

RIS LoVe trekker frem «mer tilstedeværelse» og «geografisk nærhet» som de hovedpunktene som bør forsterkes og prioriteres. Disse to henger sammen. Videre blir klynger, samarbeid, privat kapital, fleksible virkemidler og mer aktive kommuner nevnt. Det er et paradoks at RIS LoVes oppfatning differerer fra bedriftenes oppfatning på hvilke støttefunksjoner som bør prioriteres og etableres.

Gjennom våre kvalitative funn kan man se en indikasjon på at det er en kognitiv distanse mellom RIS LoVe og SMB. Det vil si at det er ulikt kunnskapsnivå mellom de to, som gjør at

man minsker innovasjonsgraden til samarbeidet mellom RIS LoVe og SMB. For å kunne øke innovasjonsgraden vil det være viktig å øke den kognitive nærheten mellom RIS LoVe og SMBene (Molina-Morales et al., 2011, s. 231-238; O'Connor et al., 2020, s. 637-638).

En mulig løsning som kombinerer både RIS LoVe og SMBenes ønsker kan være at RIS LoVe er lokalisert nærmere SMBene, og kan bidra til å bygge kunnskap som gjør at den kognitive nærheten økes. Eksempelvis med distriktskontorer for nøkkelfunksjoner innenfor virkemidler og risikoavlastning som ikke krever kapitalinnskudd fra SMBene for bistand, som eksempelvis Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune, Forskningsrådet eller lignende. På denne måten blir virkemidlene mer tilgjengelig, og forenkler prosessene frem til tilsagn.

Nordland fylkeskommunes ordninger er heller ikke nevnt av respondentene som et tilgjengelig virkemiddel, dog dette kan ha sammenheng med at Nordland fylkeskommune også bevilger midler til Innovasjon Norge for å ivareta kanalisering av fylkeskommunal risikoavlastning knyttet til innovasjonsprosjekter. SMBene ønsker en systemendring i form av enklere byråkratiske modeller. RIS LoVe ønsker selv å være mer til stede og være hands-on. Kanskje kan det ene bidra til en realisering av det andre, forutsatt et godt samspill mellom SMB og RIS LoVe.

For å bidra til et mer dynamisk RIS LoVe og bedre støtte til å øke SMBenes innovasjonsevne vil vi foreslå følgende tiltak basert på våre funn:

- Enklere søknadsprosess hos virkemidlene
- Etablere mobiliseringsstøtte for å avlaste risiko hos nyetablerte SMBer

Oppsummering drøfting

Problemstilling: «hvordan kan små- og mellomstore bedrifter utvikle innovasjonsevnen i periferien?»

Som det kommer frem av problemstillingen vil vi drøfte funn som vi oppfatter kan bidra til en økt innovasjonsevne hos små- og mellomstore bedrifter i periferien. Drøftingen tar utgangspunkt i to utvalg, et utvalg av aktører i RIS LoVe og et utvalg med SMB LoVe. Drøftingen er gjort opp mot vårt teoretiske rammeverk. Vi har gjennom å identifisere barrierer kartlagt hvordan man skaper eller påvirker en økt nærhet til løsninger, som igjen kan påvirke RIS til å etablere bedre eller forsterke støttefunksjoner som øker innovasjonsevnen til SMBer i periferien (Silva et al., 2022, s. 3-6).

Vi vil starte med å løfte frem at SMBene og RIS LoVe som har vært med i undersøkelsene har synliggjort både en høy innovasjonsaktivitet, og også et strategisk fokus der man har lyktes

med å holde en bra innovasjonskapasitet i periferien. Flere av SMBene har en betydelig satsing på innovasjon, både gjennom egne ressurser dedikert til dette, men også gjennom samarbeid med RIS LoVe for å bidra til økt innovasjonskapasitet i prosjekter, aktivitet og produktutvikling. Noen av SMBene har også en tydelig innovasjonsstrategi. Og RIS LoVe har også en strategisk satsing med SMART spesialisering som nå er oppe til revisjon og evaluering.

For å få bidra til økt innovasjonsevne er det lurt å trekke frem fenomener som flere kan ha nytte av å innføre, samt fenomener som få er bevisste på betydningen av.

Et fenomen som er avdekket i vår studie hvor SMART spesialisering ligger til grunn for den strategiske retningen, og hvor nettverk og klyngetenkning er sentral, er at dagens system med små innovative gründere i nye næringer/markeder kunne falle utenfor strategiens prioriteringer. SMART spesialisering fordrer at man satser på allerede eksisterende næringers naturlige fortrinn og skal forsterke etableringer knyttet til disse. Ved en oppstart av nye virksomheter, i nye næringer, vil det være behov for risikoavlastning til investeringer og startkapital for å kunne innovere (Reitan, 2016, s. 78). Hvis etableringen er i et nytt næringsområde som ikke har et naturlig fortrinn jmf. den regionale næringsstrategien, vil virksomhetens kjerneområde falle utenfor strategiens virkeområde. Dette vil medføre at SMBen ikke er en prioritet i henhold til virkemidler utformet av den strategiske retningen. Selv om ideen er god, vil den ikke prioriteres av RIS LoVe. Dette til tross for at SMBene dekker et behov i markedet, og har god kompetanse, vil de kunne oppleve at kapitalbehovet til risikoavlastning ikke blir møtt innenfor støttefunksjonene i RIS LoVe (Reitan, 2016, s. 79). I slike tilfeller vil en finansiell barriere bli påvirket av en ikke-finansiell barriere. Dette er knyttet til eksternt organisatorisk sentralisering i valgt RIS LoVes strategi. I et slikt tilfelle påvirkes beslutningen om innovasjon, uten at innovasjonens verdi i seg selv er objektivt vurdert. Dette støtter opp om (Silva et al., 2002) funn knyttet til «barrierenes påvirkning for innovasjon» og er et område som krever mer utforskning, og bør studeres for å videreutvikle SMART spesialisering som strategisk retning hvis man ønsker å optimalisere RIS.

Konklusjon

I dette kapitlet vil vi oppsummere våre funn relatert til forskningsspørsmålene. Vi vil også oppsummere våre funn relatert til problemstillingen. Vi vil helt til slutt oppsummere med implikasjoner og råd til støttefunksjoner og forslag til videre studier.

Oppsummering av funn

Her vil vi oppsummere våre funn relatert til våre forskningsspørsmål og vår problemstilling.

Barrierer for innovasjon i Lofoten og Vesterålen

Svar på forskningsspørsmål 1: «*Hvordan håndterer små og mellomstore bedrifter tilknyttet RIS barrierer for innovasjon?*»

Gjennom vår analyse har vi funnet at barrierer for innovasjon er økonomi, kompetanse og kapasitet. Vi har funnet at kompetanse som «*barriere som påvirker beslutning av innovasjon*» kan være en direkte årsak til at beslutningen om innovasjon blir tatt, før man i det hele tatt har kunnskapen til å se muligheten for å realisere innovasjon. Med kunnskap som «*ikke-finansiell barriere*» vektlegges her kunnskap om virkemidler for risikoavlastning. Økonomi som «*finansiell barriere*» blir trukket frem av de nyetablerte SMBene i form av at de mangler risikoavlastning og at de ikke vet hvilke virkemidler som finnes. De etablerte SMBene opplever økonomi som en barriere som gjør at de må ta en ekstra investering knyttet til kjøp av virkemiddelkompetanse. Kapasitet knyttes direkte opp mot å frigjøre ressurser i egen organisasjon til å jobbe inn mot virkemiddelapparatet.

For å besvare spørsmålet har vi også analysert suksessfaktorene, og funnet at de tre mest sentrale er *pågangsmot*, *risikovilje* og *kompetanse*. SMBene nevner ikke økonomi eller geografisk nærhet som en suksessfaktor, til tross for at økonomi blir løftet frem som en barriere.

Vår analyse viser en differanse mellom etablerte SMBer og nyetablerte SMBer. De etablerte SMBene har lettere for å kjøpe tjenester for å løse barrierene. De nyetablerte SMBene har derimot lettere for å sette innovasjon på hold for å prioritere drift. Vi mener det er indikasjoner på at flere innovasjoner ikke blir realisert, og årsaken til dette er manglende kunnskap om RIS LoVe og støttefunksjoner. SMBene velger derfor å ikke gjennomføre gode innovasjoner, uten dialog med RIS LoVe. Det burde være minst ett kontaktpunkt i hver kommune tilgjengelig som kan sitte på informasjon om hvilke støttefunksjoner som er tilgjengelig for å risikoavlaste og minimere barrierer. Det burde være et tydelig lokalt mandat for en slik funksjon, og næringsavdelingen i kommunene kunne eksempelvis hatt en aktiv rolle

i forhold til dette. Disse rollene praktiseres i noen få kommuner, men slik det er organisert nå, er dette veldig personavhengig.

Ulike former for nærhet som bidrar til å overkomme barrierer for innovasjon

Svar på forskningsspørsmål 2: *«Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til å overkomme barrierer?»*

Gjennom vår analyse har vi funnet en differanse mellom RIS LoVe og SMBene. RIS LoVe oppfatter kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet til SMB LoVe som dårlig. SMBene oppfatter kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet som god. SMBene har lite kunnskap om støttefunksjoner i RIS LoVe og lite kunnskap om nasjonale støttefunksjoner generelt. Både RIS LoVe og SMBene opplever nettverk og klynger som viktige arenaer for å øke innovasjonsevnen sin. Vår analyse viser at det er en kognitiv-, sosial- og geografisk distanse mellom RIS LoVe og SMBer. Ved å skape en større kognitiv-, sosial- og geografisk nærhet, vil man kunne øke absorpsjonsevnen til både RIS LoVe og til SMB i LoVe og dermed overkomme de sentrale barrierene som er i dag.

Vi mener det er bra at LoVe har aktører som Egga Utvikling og LoVe Utvikling som har lokal tilstedeværelse i regionene. Analysen vår viser derimot at dette ikke er nok til å bygge en kognitiv- og sosial nærhet mellom RIS LoVe og SMBer. Det bør gjøres aktive grep for å øke den kognitive- og sosiale nærheten mellom RIS LoVe og SMBene. Det bør etableres en arena hvor SMBer og RIS LoVe samhandler og sammen får muligheten til å bygge relasjoner og bidra til at den kognitive- og sosiale nærheten økes. RIS LoVe bør også bidra til å øke den geografiske nærheten. Lokal tilstedeværelse og fasiliteter som eksempelvis inkubatorkontorer, Innovasjon Norge-kontorer og kompetansemeglere, er sentrale faktorer som kan gi like muligheter til alle SMBer for økt innovasjon og dermed overkomme barrierer.

Støttefunksjoner i RIS som vil bidra til økt innovasjon hos SMB

Svar på forskningsspørsmål 3: *«Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?»*

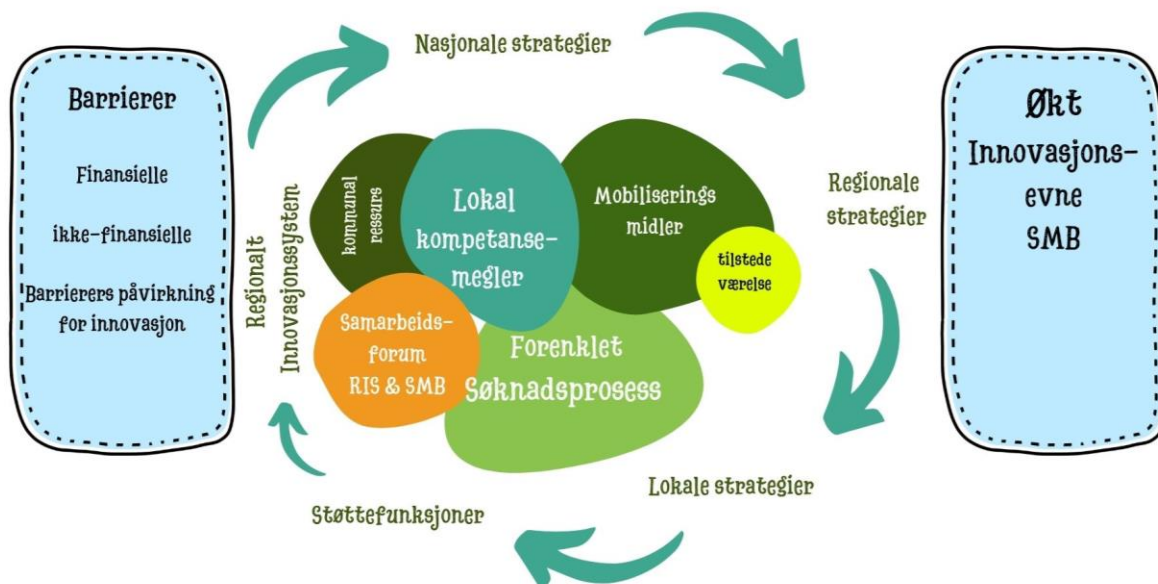
Gjennom vår analyse har vi funnet at det er en differanse i oppfatning mellom RIS LoVe og SMBer om hvilke støtteordninger som bør prioriteres i RIS. SMBene ønsker seg forenklete søknadsprosesser for å lettere kunne realisere risikoavlastning i innovasjonsprosjekter. De ønsker også en bedre oversikt som er forståelig for å vite hvilke støtteordninger som faktisk er tilgjengelig. RIS LoVe ønsker å ha mer tilstedeværelse og en sterkere geografisk- og sosial nærhet til SMBene. Det fremkommer også av vår analyse at RIS LoVe er for lite dynamisk.

RIS LoVe trenger en mer dynamisk tilnærming for å kunne treffe mangfoldet av bedrifter og næringer, også for å kunne tilpasse seg ulike faser i SMBene. Det vil være sentralt med kontinuerlig behovsavklaringer fra SMB som igjen må ligge til grunn for støttefunksjonene. Dette vil også være sentralt for å skape en kognitiv- og sosial nærhet, for å kunne øke innovasjonsevnen til SMB.

Vi mener at støttefunksjonene må bli mer brukervennlig. De offentlige støttefunksjonene bør være lokalisert i periferien og ha en større rådgivende rolle opp mot SMBer. Veien inn til en godkjent søknad for virkemidler må kortes ned, og det bør være gratis eller rimelig å komme seg gjennom søknadsprosesser for å nå inn til innovasjonsmidlene. Det bør tilgjengeliggjøres mobiliseringsmidler som både nyetablerte- og etablerte SMBer kan benytte, med et fleksibelt spillerom. Kanskje kunne disse dekket søknadsskriving for de nyetablerte slik at de kan få samme forutsetninger til å benytte virkemidler som de etablerte.

Slik kan små- og mellomstore bedrifter lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen sin

Svar på problemstilling: «*Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter som er lokalisert i periferien utvikle innovasjonsevnen?*» oppsummeres best gjennom modellen fra vår analyse (Figur 21).

Figur 21: Modell for økt innovasjonsevne hos SMB lokalisert i periferien

I forhold til (Silva et.al., 2022) kategorisering for innovasjonsbarrierer har Lofoten og Vesterålen tre sentrale barrierer; *finansielle* (økonomi), *ikke-finansielle* (kapasitet) og *barrierenes påvirkning for innovasjon* (kunnskap) som sentrale barrierer. For å minimere disse barrierene vil det ifølge (Steinmo & Rasmussen, 2015) være lurt å forsterke den kognitive-, sosiale- og geografiske nærheten. Dette for å øke absorberingsevnen og skape et dynamisk RIS (Onsager, 2010). Et mer dynamisk RIS LoVe kan påvirke til en økt innovasjonskraft hos SMBene. Kanskje kan vår oppgave bidra til tiltak i RIS LoVe som medfører et mer dynamisk RIS LoVe. Tiltak som mobiliseringsmidler, kommunal ressurs, lokal kompetansemeidler, tilstedeværelse fra virkemidler, samarbeidsforum for RIS og SMB og forenklete søknadsprosesser som støttefunksjoner vil bidra til at SMBer får mer kunnskap og dermed får nødvendig risikoavlastning. Dette vil gi økt innovasjonsevne hos SMBene i regionene.

Implikasjoner og forslag til videre studier

For SMBer i perifere strøk vil det være mulig å bruke oppgaven som inspirasjon for å orientere seg i hvilke støttefunksjoner som kan være tilgjengelig for å få risikoavlastning i både tidlig og etablert fase. I tillegg vil studien gi en oversikt over hvordan RIS LoVe henger sammen med praksisen og tildeling av virkemidler for å få en forståelse av hvordan tildelinger prioriteres, og hvilken bakgrunn som ligger til grunn for de vurderinger som gjøres. Ved å forstå dette samspillet, vil det være enklere å kunne realisere innovasjonsprosjekter med høy risiko, og på den måten øke innovasjonsevnen hos den enkelte SMB.

Denne studien er basert på omfattende datamateriale, og vi har gjennom studien sett en rekke områder som har mulighet for videre forskning.

Oppgaven er gjennomført i 2021/2022 og i løpet av 2022 skal ny næringsstrategi for Nordland Fylke vedtas. I tillegg går planstrategien for SMART spesialisering ut i 2024. Når neste planstrategi skal fastsettes vil denne kunnskapen være svært verdifull. Det vil være interessant å følge utviklingen av innovasjonsaktivitet over tid for å se om endringer i strategien medfører endringer i resultatmålene, samt om de indikasjonene vi har påpekt i studien har signifikant effekt.

For regionale og nasjonale myndigheter kan det være nyttig å lære mer om hva som påvirker innovasjonsbeslutningen før de kommer opp på et nivå der innovasjonsønsket blir kjent i et eventuelt virkemiddelapparat. Det finnes forskning som har begynt å dykke ned i dybden på dette temaet, men innenfor en SMART spesialisering kontekst, er feltet helt nytt.

Å forske på behov og behovsoppfattelse på alle ledd i verdikjeden rundt RIS og ned til den enkeltes SMBs vurdering, er viktig for å klare å optimalisere støttefunksjonene, og retning på både virkemidler og støttefunksjoner.

Hva er det som gjør at bedrifter tar ned innovasjonsaktiviteten for å tilpasse seg støtteordninger, og er det mulig å skru sammen støttefunksjoner som er dynamiske og tilpasser seg den farten markedene og SMBene har? Det kan være nyttig å teste ut dynamisk kapabilitet i virkemiddelapparatet for å optimalisere SMBenes innovasjonsevne. Innovasjon Norge har i år lansert en ny «søknadshjelp» som skal forenkle prosessen, og dette verktøyet kan med følgeforskning være et slikt verktøy, men det krever tett oppfølging og forskning på funksjonalitet opp mot SMBer.

Oppsummert mener vi at følgende tiltak i RIS vil bidra til å øke innovasjonsevnen til SMBer:

- Etablere en lokal ressurs i kommunene som til enhver tid er oppdatert på RIS og kan veilede gjennom alle støttefunksjonene i RIS
- Etablere et samarbeidsforum for RIS LoVe og SMB i LoVe
- Forenkle søknadsprosesser hos virkemidlene
- Etablere mobiliseringsstøtte for å avlaste risiko for nyetablerte SMBer
- Lokal tilstedeværelse av nasjonale og regionale virkemidler (Innovasjon Norge, Inkubator Salten, Forskningsrådet, Nordland fylkeskommune o.l.) med minimum en fast kontordag/uke.

Vi tror at et eller flere av disse tiltakene vil bidra til å redusere den kognitive-, sosiale- og geografiske distansen og medføre økt absorpsjonsevne. Dette vil skape et mer dynamisk RIS som til sammen vil gi økt innovasjonsevne til SMBene.

Litteraturliste

- Aarsæther, N. & Nyseth, T. (2007). Innovasjonsprosesser i den nordiske periferi. *Universitetsforlaget, Tidsskrift for samfunnsforskning*, 48(1), 5-31.
<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/1504-291x-48-1>
- Allkunne. (2015). *Regionar i Nordland Fylke*. Hentet 27. april 2022 fra <https://www.allkunne.no/framside/geografi/noreg/fylka-i-noreg/nordland-fylke/2002/83773/>
- Borkamo, R., Green-Hultgren, A., Olsen, M. D. (2021, 05. april). *Innlevering 2 – ME303E*. (Metodefag). Nord Universitet.
- Civita. *Hva er innovasjon?* Hentet 07. februar fra <https://www.civita.no/politisk-ordbok/hva-er-innovasjon>
- Cooke, P., Asheim, B., Boschma, R., Martin, R., Schwartz, D. & Tödtling, F. (2011). *Handbook of Regional Innovation and Growth*. Edward Elgar Publishing Limited.
- Handelshøyskolen BI. *Næringsliv, Hva næringsklynger er*. Hentet 01. mai 2022 fra <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2018/02/hva-naringsklynger-er/>
- Dalland, O. (2013). *Metode og oppgaveskriving*. (5. Utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Det Kongelige Nærings- og Fiskeridepartement. (2020). Meld. St. 9, (2020–2021), Melding til stortinget. Mennesker, muligheter og norske interesser i nord. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20202021/id2787429/>
- Det Kongelige Nærings- og Fiskeridepartement. (2021). Meld. St. 1 (2021–2022), Nasjonalbudsjettet 2022. Hentet 09. mai 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-1-20212022/id2875458/?ch=6>
- Egga Utvikling. *Hjemmeside*. Hentet 03. april 2022 fra www.egga.no
- Everett, E. L. & Furseth, I. (2019). *Masteroppgaven; Hvordan begynne – og fullføre*. 4. opplag. Universitetsforlaget.
- Finne, H., Mariussen, Å. & Løvland, J. (2020). *Følgforskning SMART spesialisering i Nordland - Evaluering av Nordlands innovasjonsstrategi for SMART spesialisering 2014-2020*. Rapportnr 2020:01465. SINTEF.
- Forskningsrådet. *Hjemmeside*. Hentet 03. april 2022 fra <https://www.forskningsradet.no/>

- Gust-Bardon, N., I. (2012). *The role of geographical proximity in innovation: Do regional and local levels really matter?* Hentet fra: <https://www.researchgate.net/publication/254459447> *The role of geographical proximity in innovation Do regional and local levels really matter/link/5762d0bc08ae570d6e15bdc4/download*
- Handelshøyskolen BI. *Hva næringsklynger er.* Hentet 01. februar 2022 fra <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2018/02/hva-naringsklynger-er/>
- Holmen Lofoten. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://www.holmenlofoten.no/nb/>
- Index Nordland. (2022). *En rapport om utviklingen gjennom 2021 og utsiktene for 2022.* (Nummer 19 — Årgang 2022). Index Nordland. <https://indeksnordland.no/>
- Inkubator Salten. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://www.inkubatorsalten.no/>
- Innovasjon Norge. *Statsstøtteregelverket, SMB-definisjonen.* Hentet 01. Mai 2022 fra <https://www.innovasjon norge.no/no/tjenester/finansiering2/statsstotteregelverket/>
- Jespersen, K., Rigamonti, D., Berg, M. J. & Bysted, R. (2018). Analysis of SMEs partner proximity preferences for process innovation. *Small Business Economics*, 51, 879-904. <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9969-0>
- Johannesen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk- administrative fag.* (4. Utgave). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kahn, Kenneth B. (2018). Understanding innovation, *Business horizons, Kelley school of business, Indiana University* 61(3), 453-460.
- Knobens, J. & Oerlemans, L. A. G. (2006). Proximity and inter-organizational collaboration: A literature review. *International journal of management reviews. Blackwell* 8(2), 71-89. Blackwell. ISSN: 1460-8545. <https://doi-org.ezproxy.nord.no/10.1111/j.1468-2370.2006.00121.x>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju.* 3. utgave. Gyldendal Akademisk.
- Kvitnes Gård. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://www.kvitnes.com/>
- Lofotpils. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://www.lofotpils.no/>
- Lofotprodukter. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://lofoten.no/>
- LoVe Utvikling. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://www.loveutvikling.no/>

- Madsen, E. L. & Vinogradov, E. (2020). Innovasjonskapasitet – Bedriftsintern tilrettelegging for innovasjon og FoU. *Nordlandsforskning*, Arbeidsnotat nr.: 1009/2020. ISSN-NR: 0804-1873. Prosjektnr: 1845. 3-4).
- Melbu Systems. *Hjemmeside*. Hentet 03. april 2022 fra <https://www.melbusystems.no/>
- Molina-Morales, F. X., Garcia-Villaverde, P. M., & Parra-Requena, G. (2011). Geographical and cognitive proximity effects on innovation performance in SMEs: a way through knowledge acquisition. *International Entrepreneurship and Management Journal* (10), 231–251 (2014). DOI 10.1007/s11365-011-0214-z
- Niosi, J. (2018). *Innovation systems, policy and management*. Cambridge University Press.
- Nordland Fylkeskommune. (2021a) *Et bærekrafting Nordland – Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021-2024*. Hentet 18. april 2022 fra <https://www.nfk.no/tjenester/planer-og-planlegging/regional-planstrategi>
- Nordland Fylkeskommune. (2021b). *Reginal planstrategi – Prosess*. Hentet 18. april 2022 fra <https://www.nfk.no/tjenester/planer-og-planlegging/regional-planstrategi/3-prosess.33071.aspx>
- Nordland Fylkeskommune. *Hva gjør fylkeskommunen*. Hentet 03. april 2022 fra <https://www.nfk.no/om-fylkeskommunen/hva-gjor-fylkeskommunen/>
- O'Connor, M., Doran, J. & McCarthy, N. (2020). Cognitive proximity and innovation performance: are collaborators equal? *Spatial and Regional Economic Research Centre, Department of Economics, Cork University Business School, University College Cork, Cork, Ireland. European Journal of Innovation Management* 24(3), 637-654. <https://doi.org/10.1108/EJIM-11-2019-0347>
- OECD. *Smart specialisation*. Hentet 16. april 2022 fra <https://www.oecd.org/sti/inno/smartspecialisation.htm>
- Onsager, K. (2010). Regionale fortrinn og innovasjon i Norge. *Plan, Universitetsforlaget*, 42(1), 26-33. <https://doi-org.ezproxy.nord.no/10.18261/ISSN1504-3045-2010-01-06>
- Porter, M. E. (2000). *Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy*. *Economic Development Quarterly*, 14(1), 15–34. Hentet fra: <https://doi.org/10.1177/089124240001400105>

- Redaksjonen for norsk APA-stil. (2021). *Norsk APA-manual: En nasjonal standard for norskspråklig APA-stil basert på APA 7th* (Versjon 1.7).
<https://www.unit.no/tjenester/norsk-apa-referansestil>
- Regjeringen. (2018a). *Hva er nytt og hva er utfordrende med SMART spesialisering?* Hentet 24. mai 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/smart-spesialisering/hva-er-smart-spesialisering/hva-er-nytt-og-hva-er-utfordrende-med-smart-spesialisering/id2607653/>
- Regjeringen. (2018b). *Hva er SMART spesialisering.* Hentet 24. mai 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/smart-spesialisering/hva-er-smart-spesialisering/id2603934/>
- Regjeringen. (2021). *Hva er innovasjonspolitik?* Hentet 24. mars 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/forskning-og-innovasjon/hva-er-innovasjonspolitik-fulltekst/id527568/>
- Reitan, B. (2016). Finansiering av teknologibaserte bedrifter – 10 typiske finansierings-utfordringer på reisen fra såkorn til exit. *Universitetsforlaget, Praktisk økonomi & finans* 32(1). <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2016-01-09>
- Schilling, Melissa A. (2017). *Strategic management of technological innovation.* (5th edition). New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Silva, D. R. M, Vonortas, N. S. & Furtado, A. T. (2022). Innovation Barriers, Indicators and Policies: Coevolving Concepts in the History of Innovation Studies. *Annals of Science and Technology Policy*, 6(2), 100-227.
<http://dx.doi.org/10.1561/110.00000021>
- Siva. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://siva.no/virkemidler/naeringshageprogrammet/>
- Steinmo, M. & Rasmussen, E. (2015). How firms collaborate with public research organizations: The evolution of proximity dimensions in successful innovation projects. *Journal of Business Research* 69(3), 1250-1259.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.09.006>
- Steinmo, M. T., Lauvås, T. A., Eidem, P-A. Salamonsen, K. og Paulsen, M. (2018). *Bedrifiers innovasjonstilnærming I perifere regioner: Søkelys på arbeidslivet*, 2018(35). Universitetsforlaget.
- Vesteraalens. *Hjemmeside.* Hentet 03. april 2022 fra <https://vesteraalens.no/>

- Vesterålen Marine Olje AS. *Hjemmeside*. Hentet 03. april 2022 fra <https://vesteraalenmarineolje.no/>
- Yang, H. & Ren, W. (2021). Research on the Influence Mechanism and Configuration Path of Network Relationship Characteristics on SMEs' Innovation - The Mediating Effect of Supply Chain Dynamic Capability and the Moderating Effect of Geographical Proximity. *Sustainability 2021, School of Management, Tianjin University of Technology, 13(17)*. <https://doi.org/10.3390/su13179919>
- Ørstavik, F. (2022) *Innovasjon i Store norske leksikon på snl.no*. Hentet 9. mai 2022 fra <https://snl.no/innovasjon>

Vedlegg

Vedlegg A: Intervjuguide for RIS LoVe

Intervjuguide med spørsmål

Intervjuguide – Interessenter

Innledning.

Informerer om vår bakgrunn, og hva som er vårt mål med intervjuet.

Vi opplyser om hva vi ønsker å bruke intervjuet til, og spør om tillatelse til å foreta lydopptak.

Vi spør om det er begrensninger i tematikk, når det kommer til noe som er klassifisert grunnet patenter, hemmelighold etc.

Hoveddel

Problemstilling for oppgaven:

Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter utvikle innovasjonsevnen i periferien?

Innledende spørsmål:

1. Hvilken bakgrunn har du, erfaring og utdannelse?
2. Kan du fortelle litt om organisasjonen du er ansatt i?
3. Hvilken rolle har du i egen organisasjon?
4. Kan du fortelle litt om «innovasjonssystemet i LoVe»?

1. Hva er barrierene for små- og mellomstore bedriftene å lykkes i å øke innovasjonsevnen sin?

Underspørsmål til intervju:

1. Hvilke utfordringer opplever du at små- og mellomstore bedrifter har?
2. Hva opplever du er suksessfaktoren i en sterk innovasjonsevne hos små- og mellomstore bedrifter?
3. Hvordan jobber dere for å utvikle innovasjonsevnen til bedriftene?
4. Når du har møtt små- og mellomstore bedrifter som har hatt utfordringer, som de har overvunnet, hva har vært utslagsgivende for suksess?
5. Hvordan opplever du at innovasjonssystemet i Lofoten og Vesterålen bidrar, og er det et godt samarbeid mellom de ulike nivåene (eksempelvis kommunal 1.linjetjeneste, Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune, kunnskapspark, forskningsråd, regionalt forskningsfond, Horizon Europe osv.)?
6. Hvilke utfordringer knyttet til ulike former for nærhet (eksempel geografisk, kapital og kompetanse) påvirker innovasjonsevnen til små- og mellomstore bedrifter?
7. Er det andre former for nærhet du mener er viktig for innovasjonsevnen til små- og mellomstore bedrifter?

2. Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til å overkomme barrierer?

Underspørsmål til intervju:

1. Hvordan opplever du nærheten til innovasjonssystemet for små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen?
2. Hvordan har andre regioner lyktes i å overkomme barrierer knyttet til nærhet (geografisk, kompetanse, kapital og lignende)?
3. Har Lofoten og Vesterålen ulike forutsetninger for å overkomme barrierer?
4. Hvilke bedrifter tenker du har lyktes i å overkomme barrierer i Lofoten og Vesterålen?

3. Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?

Underspørsmål til intervju:

1. Hva er svakhetene / mangler i dagens regionale innovasjonssystem?
2. Har innovasjonssystemet i Lofoten og Vesterålen komparative fortrinn sammenlignet med andre regioner nasjonalt?
3. Kjenner du til hva SMART spesialisering omhandler?
4. Hva tenker du om Nordlands satsing på SMART spesialisering, og har Nordland lyktes med denne satsingen?
5. Bidrar SMART spesialisering til at de små- og mellomstore bedriftene får optimal støtte av det regionale innovasjonssystemet?

Etter intervjuet

Etter at intervjuene er gjennomført, må vi begynne organiseringen av materialet som er samlet inn. Vi foretar først innledende intervjuer, som vi tror vil bidra til bedre og mer spesifikke spørsmål til intervju av bedriftene foretas.

Vi foretar transkriberingen selv. Dette er viktig både for å være sikker på at innholdet som er av verdi kommer med, men er også viktig for å «lære» innholdet. Man blir kjent med eget materiale på en god måte.

Når det er utført, går man gjennom en fortolkningsprosess, der vi på en objektiv måte skal skille ut det innholdet som er viktig og relevant for vår forskning. «I vår sammenheng blir det viktig å avgjøre om transskriberte intervjuutsagn kan defineres som tekster og derved være åpne for fortolkningsprosesser utover dem som direkte er knyttet til den muntlige talen i intervjusituasjonen». Sitat: Dalen, 2011, s. 58. Dette vil bety at man skal benytte data fra intervjuet på en slik måte, at det kommer klart frem hva som menes, og forskerne skal fremstille sine data på en objektiv måte.

Resultatene. Vi som forskere er ansvarlig for at dataene vi har behandlet, skal formidles på en slik måte at de oppfattes som kunnskap og fakta på det området det forskes på. Resultatene våre skal belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Vedlegg B: Intervjuguide for Små og Mellomstore Bedrifter

Intervjuguide med spørsmål

Intervjuguide – Interessenter

Innledning.

Informerer om vår bakgrunn, og hva som er vårt mål med intervjuet.

Vi opplyser om hva vi ønsker å bruke intervjuet til, og spør om tillatelse til å foreta lydopptak.

Vi spør om det er begrensninger i tematikk, når det kommer til noe som er klassifisert grunnet patenter, hemmelighold etc.

Hoveddel

Problemstilling for oppgaven:

Hvordan kan små- og mellomstore bedrifter utvikle innovasjonsevnen i periferien?

Innledende spørsmål:

1. Hvilken bakgrunn har du, erfaring og utdanning?
2. Kan du fortelle litt om organisasjonen du er ansatt i?
3. Hvilken rolle har du i egen organisasjon?
4. Kan du fortelle litt om «innovasjonssystemet i LoVe»?

1. Hva er barrierene for SMB'er å lykkes i å øke innovasjonsevnen sin?

Underspørsmål til intervju:

1. Hvilke utfordringer opplever du at små- og mellomstore bedrifter har?
2. Hva opplever du er suksessfaktoren i en sterk innovasjonsevne hos små- og mellomstore bedrifter?
3. Hvordan jobber dere for å utvikle egen innovasjonsevne i bedriften?
4. Når dere har hatt utfordringer, som dere har overvunnet, hva har vært utslagsgivende for suksess?

5. Hvordan opplever du at innovasjonssystemet i Lofoten og Vesterålen bidrar, og er det et godt samarbeid mellom de ulike nivåene (eksempelvis kommune, fylkeskommune, Innovasjon Norge, osv.)?
6. Hvilke utfordringer knyttet til ulike former for nærhet (eksempel geografisk, kapital og kompetanse) påvirker innovasjonsevnen deres?
 - Er det andre former for nærhet du mener er viktig for innovasjonsevnen til små- og mellomstore bedrifter?
7. Hvem samarbeider dere med?
 - Hvordan ble dere kjent?
 - Har dere kjent hverandre lenge?
8. Deler dere kunnskap?
9. Er dere åpne om eksterne/interne forutsetninger med andre aktører?
 - Hvorfor?/ hvorfor ikke?
10. Når dere velger samarbeidsaktører, hva er hovedfokus?

2. Hvordan kan ulike former for nærhet bidra til å overkomme barrierer?

Underspørsmål til intervju:

1. Hvordan opplever dere nærheten til innovasjonssystemet for små- og mellomstore bedrifter i Lofoten og Vesterålen?
2. Opplever dere at tilgangen på kompetanse i LoVe er tilstede i tilstrekkelig grad?
 - Hjelpespørsmål: Kan du utdype?
3. Har dere opplevd barrierer knyttet til nærhet,
 - Hvis ja, hvordan har dere lyktes i å overkomme barrierer knyttet til nærhet (geografisk, kompetanse, kapital og lignende)?
4. Har Lofoten og Vesterålen ulike forutsetninger for å overkomme barrierer?
5. Hvilke bedrifter tenker du har lyktes i å overkomme barrierer i Lofoten og Vesterålen?

6. Hvordan er dialogen med de ulike støttefunksjonene?
7. Er dere med i et nettverk?
 - Hvorfor?

3. Hvordan kan støttefunksjonene i innovasjonssystemet legge til rette for at små- og mellomstore bedrifter øker innovasjonsevnen sin?

Underspørsmål til intervju:

1. Mener dere det er svakheter / mangler i dagens regionale innovasjonssystem?
 - Hvis ja, hvilke?
2. Har innovasjonssystemet i Lofoten og Vesterålen komparative fortrinn sammenlignet med andre regioner nasjonalt?
3. Kjenner du til hva SMART spesialisering er?
 - Hvis ja: Hva tenker du om Nordlands satsing på SMART spesialisering, og har Nordland lyktes med denne satsingen?
4. Bidrar SMART spesialisering til at de små- og mellomstore bedriftene får optimal støtte av det regionale innovasjonssystemet?
5. Mener dere at det mangler støttefunksjoner i dagens innovasjonssystem?
 - Hvis ja, hvilke?
6. Mener dere at det er støttefunksjoner som kan forbedres?
 - Hvis ja, har dere forslag til forbedring?
7. På hvilken måte kunne offentlige virkemidler blitt mer tilgjengelig for innovative SMBer?
8. Er det noen aktører i innovasjonssystemet dere har kontakt med?
 - Hvordan ble kontakten etablert?
 - Hvordan fungerer kontakten?
9. Kjenner dere til virkemidler?

- Bidrar de til at dere får støtte?
10. Hva fremmer/hemmer regionen med å utvikle et sterkt innovasjonssystem?
11. Føles det naturlig å samarbeide med innovasjonssystemet?
- Hvorfor?
12. hvor ofte har dere kontakt med NFK, IN, NFR?
- Tar de kontakt med dere?
 - Føler dere at de oppsøker dere?
13. Er det noen aktører i innovasjonssystemet dere har spesielt god kontakt med?
- Hvorfor?
14. Hva eller hvem mener dere kan involvere dere mer i innovasjonssystemene?
15. Hvordan er det å prate med de ulike støttefunksjonene?

Generelt før vi avslutter:

- Noe du ønsker å legge til?

Etter intervjuet

Etter at intervjuene er gjennomført, må vi begynne organiseringen av materialet som er samlet inn. Vi foretar først innledende intervjuer, som vi tror vil bidra til bedre og mer spesifikke spørsmål til intervju av bedriftene foretas.

Vi foretar transkriberingen selv. Dette er viktig både for å være sikker på at innholdet som er av verdi kommer med, men er også viktig for å «lære» innholdet. Man blir kjent med eget materiale på en god måte.

Når det er utført, går man gjennom en fortolkningsprosess, der vi på en objektiv måte skal skille ut det innholdet som er viktig og relevant for vår forskning. «I vår sammenheng blir det viktig å avgjøre om transskriberte intervjuutsagn kan defineres som tekster og derved være åpne for fortolkninger utover dem som direkte er knyttet til den muntlige talen i intervjusituasjonen». Sitat: Dalen, 2011, s. 58. Dette vil bety at man skal benytte data fra intervjuet på en slik måte, at det kommer klart frem hva som menes, og forskerne skal fremstille sine data på en objektiv måte.

Resultatene. Vi som forskere er ansvarlig for at dataene vi har behandlet, skal formidles på en slik måte at de oppfattes som kunnskap og fakta på det området det forskes på. Resultatene våre skal belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Vedlegg C: Kvittering NSD

Meldeskjema / Masteroppgave i teknologiledelse ved Nord Universitet / Vurdering

Vurdering

20.01.2022 Skriv ut

Referansenummer

254768

Prosjekttittel

Masteroppgave i teknologiledelse ved Nord Universitet

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Handelshøgskolen / Innovasjon og entreprenørskap

Prosjektperiode

01.07.2021 - 25.05.2022

[Meldeskjema](#)

Dato

20.01.2022

Type

Standard

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen registrert 14.01.2022.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 20.01.2022. Behandlingen kan fortsette.

Endringen gjelder et nytt utvalg 2.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet. Om prosjektansvarlig ikke svarer på invitasjonen innen en uke må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 25. mai 2022.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALG 2

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelige angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp underveis (hvert annet år) og ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet/pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Kontaktperson: Njaal H. Neckelmann

Lykke til videre med prosjektet!

b19329f23

